

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 14 (2343) Год XLVI

Беласток 8 красавіка 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Медыяльны кампраміс

Ці стане помнік ахвярам „Бурага”? Адказ на гэтае складанае пытанне знайшла „Gazeta w Białymstoku”, якая ў артыкуле „Oscalić choćby groby”, прыводзіць выказанні Анджэя Пшавоўскага, генеральнага сакратара Рады аховы помнікаў змагання і пакуты. 23 сакавіка г.г. пабываў ён у Беластоку ў суязі з доследамі магілы памардаваных у Ядвабным яўрэяў. А. Пшавоўскі выказаўся таксама на тэму ўшанавання памяці вазакоў, памардаваных атрадам „Бурага” ў Пухалах-Старых.

„Sprawa upamiętnienia 29 białoruskich furmanów zamordowanych przez oddział „Burego”, który spoczywają na cmentarzu w Bielsku Podlaskim, była ostatnio rozpatrywana przez sejmową komisję ds. mniejszości narodowych. Od kilku lat toczy się spor o treść napisu na pomniku poświęconym ofiarom mordu. Komitet budowy pomnika chciałby, aby napis mówił o „ofiarch zbrojnego podziemia”. Sprawa była poruszona przez środowiska białoruskie i prawosławne w głośnym „Liście 14” wystosowanym przez nie w zeszłym roku do władz państwowych. Przewoźnik przedstawił treść inskrypcji zaaprobowanej przez sejmową komisję mniejszości: «W tym miejscu 23 lipca 1997 roku złożono doczesne szczątki 29 furmanów zamordowanych 31 stycznia 1946 r. koło wsi Puchały Stare przez oddział NZW kapitana Romualda Rajsa „Burego”. To ma być kompromis»” („Gazeta Wyborcza”, sobota niedziela 24-25 marca 2001 r.).

Юзаф Антанюк з Камітэта сем'яў памардаваных пра „кампраміс” даведаўся з прэсы.

— Праз трэй гады нікто не хацеў з намі размаўляць на гэтую тэму. Цяпер таксама Рада знайшла „кампраміс” не пытаяючы пра наш погляд на гэтую тэму. Яны думаюць, што тут, пад Белавежскай пушчай, жыве цёмны народ і нашы справы можна рашаць без нашага ўдзелу.

У надпісе ўспамінаеца 29 ахвяр.

— А там павінна быць 30 асоб, — адзначае Ю. Антанюк. — Мы згодны ўступіць, — кажа мой субяседнік, — і не памяшчаць слоў „ахвярам узброенага падполля”. Тут, на памежжы, лёгка ўспыхаюць канфлікты, а мы іх не хочам. Аднак хочам, каб нашы справы не вырашаліся без нашага ўдзелу. За трэй гады, як вядзеца змаганне за надпіс на помніку, Камітэт пацярпеў вялікія затраты. А паводле газеты ўсё вырашана і ёсьць оке!

— Гэта не зусім так як піша газета, — кажа Тамаш Сурыновіч, прэс-сакратар падляшскага ваяводы. — Анджэй Пшавоўскі выказаў толькі свою прапанову наконт кампрамісу ў гэтай справе. Пра нікія рашэнні не было мовы. Напомніў таксама, што справа помніка вазакам знаходзіцца ў кампетэнцыі Найвышэйшага адміністрацыйнага суда.

Пасяджэнне суда адбудзеца ў маі г.г.

Ганна КАНДРАЦЮК

Вясна ў Мінску пачалася

Партыя БНФ і Аб'яднаная грамадзянская партыя назначылі пачатак святкавання 25 Сакавіка на 14 гадзін. Першыя групкі моладзі з бел-чырвона-белымі сцягамі пачалі збірацца на Юблейнай плошчы ўжо гадзіну раней. Разам з імі з'явілася і міліцыя. Была зачынена станцыя метро Фрунзенская і пераходы на плошчу. Акцыяй асабіста — у генеральскім мундзіры — кіраваў міністр унутраных спраў Уладзімір Навумав.

Нягледзячы на ахойнікаў правапарадку, на плошчы і вакол яе сабралася каля пяці тысяч асоб. Сярод дэманстрантаў вылучаліся сябры Маладога фронту, якія спявалі, танцвалі і скандзіравалі: „Моладзь за Беларусь!” Перад самым пачаткам шэсця хтосьці спаліў расійскі трохколерны сцяг. На гэтым факце і засяродзілася пазней маскоўскае тэлебачанне. Арганізаторы акцыі на другі дзень выдалі спецыяльную заяву, у якой сцвярджалася, што не толькі не маюць нічога супольнага з інцыдэнтам, але і асуджуюць акт вандалізму, якім было спаленне дзяржаўных сімвалоў суседняй краіны.

Дэманстранты пакінулі Юблейную плошчу з воклічамі „Жыве Беларусь!” і „Незалежнасць!” Усё адбылося спакойна, мабыць таму, што пайшлі па вуліцы Ціміразева ў супрацьлеглы да цэнтра горада напрамку. Але потым павярнулі ў вуліцу Дразда і па ёй дайшлі да праспекта Машэрава. Праспект перакрыл некалькі радоў міліцы і АМАПа. Пад'язджаў ўсё новыя мышны з войскам Міністэрства ўнутраных спраў. Бачачы такое, частка дэманстрантаў разышлася. Астатнія не пажадалі ісці на далёкую плошчу Бангалаў, на якой мінчукі выгульваюць сабак, а таму і называюць „сабачай” ды наладзілі мітынг тут жа — пад Мемарыялам героям Мінска.

Мітынг пэўна скончыўся б некалькі-

мі прамовамі і заклікамі змагацца за незалежнасць Беларусі, каб не звышпільніцца кагосьці з камандуючых акцыяй ахойнікаў парадку. Карабея, людзі ў мундзірах увайшлі ў натоўп і сталі хапаць людзей. Я сам чуў, як адзін афіцэр крычаў на сваіх падначаленых, каб вярнуліся назад у шэраг. Але было ўжо позна. Міліцыяны злавілі некалькі чалавек, павыкручвалі рукі, а тых, якія супраціўляліся, білі дубінкамі. Побач са мною трох здаровых міліцыянтаў накінуліся на маладую дзяўчыну, якая не аддавала сцяга, заламалі ёй рукі за спіну і закінулі ў аўтобус, дзе ўжо было некалькі чалавек. Дэманстранты не засталіся ў даўгу. Прымянілі кійкі ад сцягоў і транспарантаў, адбіваліся кулакамі і нагамі, а нават абкідалі міліцию снежкамі. Бойка не працягвалася доўга. Скончылася затрыманнем чатырнаццаці чалавек, прычым некаторых браў з машын ды пасля акцыі. Дэманстрацыю здымалі некалькі міліцэйскіх камераў, таму ўжо на другі дзень у некаторых прыватных кватэрах з'явіліся гості з вядомых службаў.

Калі я з'яджаў з Мінска 26 сакавіка, пачаліся суды над затрыманымі. Абвінавачваюцца яны ў парушэнні грамадскага парадку, за што ў Беларусі пагражае штраф памерамі ў пару дзесяткаў сярэдніх зарплат. Большасці затрыманым далі час на пошуку адвакатаў. Першы прысуд быў вынесены ўжо 26 сакавіка — малады хлопец з Ліды атрымаў дзесяць сутак зняволення.

Пачалася чарговая палітычная вясна ў сталіцы Беларусі. Наступная вулічная акцыя назначана на 26 красавіка — пятнаццатую гадавіну чарнобыльскай трагедыі. Кульминацый будзе прэзідэнцкія выбары.

Мікола ВАЎРАНЮК

Фота Рамана ВАРШЫЦКАГА

Пара на пары?

Больш за сто шэсцьдзесят асоб прыбыло ў нядзельню 18 сакавіка ў гайнаўскі рэстаран „Белая ружа”, на сустрэчу з Анджэем Лепэрам („Самаабарона”) і Пятром Ікановічам (ППС). Людзі, у большасці мужчыны сярэдняга ўзросту, сярод якіх былі і беспрацоўныя, былі зацікаўлены таксама крыху неспадзянай кааліцыяй і самай парай выступаўцай.

[болей [3](#)]

Угодкі ў Варшаве

25 Сакавіка варшаўскія беларусы правялі з мінскім калектывам „Крыві”. Асноўная частка святкавання ўгодкай абвяшчэння незалежнасці прайшла 26 сакавіка ў Казіміраўскім палацы Варшаўскага ўніверсітэта, дзе адбылася інфармацыйная канферэнцыя пра Беларусь для студэнцкай моладзі.

[святкаванне [4](#)]

Сакавіцкія святкаванні

Яўген Сачко нагадаў вучням пра інтэр'ю Ілоны Карпюк нашаму тыднёвіку. Да слоў спадара Янкі Гавенчыка з Аўстраліі, які ўзнагародзіў ліцэістку за дзейнасць на беларускай ніве, дырэктар далучыў свае словаў ўдзячнасці за дзейнасць у школе.

[узнагарода [5](#)]

Забыты белавежскі талент

Іншай пасіяй Яна Валкавыцкага быў жывапіс. За сваё жыццё намаляваў шмат карцін. Захапляліся ім ягоныя суседзі. Многа карцін узімка на падставе паштовак ці фатаграфій, асабліва ў 50-я гады, напрыканцы жыцця мастака.

[самародак [8](#)]

Не забудзем...

Штогод быўляя жыхары Бойтрык збіраюцца ў міні ва ўрочышчы „Стары масточак” калі вадасховішча і пры вогнішчы ладзяць вечар успамінаў. Пры пачастунку, пры трэску палаючых дроў плыўвуть успаміны пра неіснуючую ўжо вёску, узнаўляюцца ў памяці вобразы мінулага. „Мы не забудзем, пакуль жыць будзем, сваю родную вёску”, — запэўнявае Валодзя Бароўскі.

[атлантыда [9](#)]

У вяенным Беластоку

Першы раз вывозілі нас з Белавежы 5 жніўня 1941 года, пасля арышту нашага бацькі Івана Казака ў дзень святога Ільі — 2 жніўня. У абозе быў таксама яўрэйскі сем'і. Іх аставілі ў Пружанах, а апошніх завезлі ў Аранчыцы.

[успаміны [10](#)]

Беларусь — беларусы

Судныя дні пасля Дня Волі

У час акцыі апазіцыі ў Дзень Волі было затрымана некалькі дзесяткаў чалавек. Пасля таго, як разабраліся і адпушцілі непаўнагоддзеніх, у Раённым аддзяленні ўнутраных спраў Цэнтральнага раёна засталіся сядзець 12 чалавек. Пециркі з іх у той жа дзень адпушцілі, у тым ліку траіх непаўнагоддзеніх. Лідэра БНФ „Адраджэнне” Вінцку Вячорку і яшчэ адну ўдзельніцу акцыі адпушцілі, уручыўшы павестку ў суд на 26 сакавіка.

Астатніх 7 чалавек трывалі да 2 гадзіны ночы ў РАУС Цэнтральнага раёна. За гэты час на іх складаліся пратаколы затрымання. „Наведаць” затрыманых заізджаў нават сам міністр унутраных спраў Уладзімір Навумаў. На наступны дзень затрыманых прывезлі ў суд.

Пяцёра з затрыманых (Вінцук Вячорка, Альесь Бяляцкі, Максім Куксо, Іосіф Бурко і Максім Кузміцкі) падалі ў суд хадатайства з патрабаваннем прадявіць ім адвакатаў, і суды над імі былі адкладзены на 27, 28 і 29 сакавіка.

У панядзелак, 26 сакавіка, асудзілі толькі двое ўдзельнікаў апазіцыйнай акцыі. Дзевятынці гадовага Віктара Шчабарэнку прыгаварылі да 10 сутак арышту. Людмілу Гразнову, дэпутата Вярхоўнага Савета XIII склікання, засудзілі на штраф у памеры 20 мінімальных зарплат (100 долараў ЗША).

У аўторак, 27 сакавіка, па § 167, ч. 1

Кодэксу адміністрацыйных парушэнняў (арганізацыя і правядзенне сходаў, шэсцяў, дэмантрацыя і пікетаванні) Максіма Кукса і Элліну Новік прыгаварылі да штрафу ў памеры 20 мінімалак. А Вінцук Вячорка, якога судзілі 28 і 29 сакавіка, атрымаў 15 сутак зняволення ў прыёмніку-размеркавальніку па вуліцы Акрэсціна. Суд над лідэрам БНФ быў перанесены на другі дзень, паколькі Вячорка патрабаваў вядзення судовага працэсу на беларускай мове і прысутнасці на ім перакладчыка.

А 30 сакавіка ў Мінску чакаліся новыя арыштаванні. За ўдзел у акцыі мелі быць арыштаваны Віктар Іашкевіч, Вячаслаў Січук, Аляксей Кароль, Цімафеў Дранчук, Уладзімір Кішкуро, Пятро Голасаў і Міхноў. Усім ім пагражае не менш 10 сутак зняволення. На гэтых людзей былі заведзены адміністрацыйныя справы па згаданым § 167 КАП, у якіх фігуруюць іх фатаграфіі, зробленыя міліцыяй у час акцыі ў Дзень Волі. Згаданыя актыўісты апазіцыі зняты былі на фоне міліцыйных карданоў, або як прарываюцца цераз іх. У пятніцу каля пад'ездаў дамоў, дзе жывуць актыўісты, па-цывільному дзяжурылі супрацоўнікі праваахоўных органаў, якія павінны былі даставіць апазіцыянераў ва ўчастак, адкуль іх справы аператыўна перадаюцца ў суд.

Паводле матэрыялаў Хартыі '97

Польша і Беларусь абсталёўваюць граніцу

На адбыўшымся ў мястэчку Райгруд чацвёртым пасяджэнні Беларуска-польскай міжурядавай каардынаторнай камісіі па трансгранічным супрацоўніцтве асноўная ўвага была адведзена абсталяванню беларуска-польскай граніцы. З беларускага боку на пасяджэнні старшыняў пасол па спецыяльных даручэннях Міністэрства замежных спраў Яўген Вайтовіч. З польскага — намеснік міністра ўнутраных спраў і адміністрацыі Антоні Падольскі. Як паведамілі ў МЗС Беларусі, польскі бок праінфармаваў аб прыняці ўрадам Рэспублікі Польшча „Стратэгіі сумеснага кіравання граніцай”, на-кіраванай на мадэрнізацыю і расши-

рэнне пагранічных пераходаў у Кузніцы-Беластоцкай, Кукурыкай, Славатычах, Тарэспалі, Бабруйніках. У сваю чаргу беларускі бок інфармаваў аб адабрэнні ўрадам „Праграмы развіцця інфраструктуры на граніцы”, у адпаведнасці з якой вядзецца рэканструкцыя пагранічных пераходаў у Казловічах, Брэсце, Бераставіцы, Бругах. Пры гэтым было адзначана, што работы вядуцца за кошт бюджету Беларусі. Камісія падкрэсліла неабходнасць больш шчыльнага супрацоўніцтва пры абсталёўванні беларуска-польскай граніцы ды збалансаванага развіцця інфраструктуры па абедвух баках мяжы.

Open.by, 30.03.2001 г.

Беларуская паэзія па-балгарску

Унікальным культурным праектам называў выданне ў Балгарыі „Антологіі беларускай паэзіі” народны паэт рэспублікі Ніл Гілевіч. Прэзентацыя гэтай кнігі адбылася 30 сакавіка ў Саюзе беларускіх пісьменнікаў. У антологіі ўвайшло сто вершоў, напісаных з XII па XX стагоддзі. Спісак яе аўтараў узначальвае Кірыла Тураўскі, а завяршаюць зусім маладыя паэты, якія нядаўна ўвайшлі ў беларускую літаратуру. Балгарскі чытак пазнаёміцца таксама з творчас-

цю класікаў — Якуба Коласа, Янкі Купалы, Ларысы Геніюш, Пімена Панчанкі, Аляксея Пысіна.

Сярод галоўных натхніцеляў гэтага праекта — пасольства Беларусі ў Балгарыі, балгарская перакладчыкі і пісменнікі, выдавецтва „Панарама”, беларуска-балгарскія літаратурныя таварыствы. Кніга выдадзена на двух мовах — беларускай і балгарскай.

Алена ХАРЛАМАВА
БЕЛТА, 30.03.2001 г.

Намесніку старшыні Галоўнага праўлення БГКТ і члену Грамадскага камітэта пабудовы Музея і асяродка беларускай культуры ў Гайнаўцы Мікалаю НІКАЛАЮКУ, яго дочкам і сям'і словы шчырага спачування з прычыны напаткай ў гора — смерці жонкі і маці Галены НІКАЛАЮК — выказваюць Праўленне і супрацоўнікі Грамадскага камітэта пабудовы Музея і Гайнаўскі аддзел БГКТ.

„Грыбное” месца

Учыні на 29 сакавіка ў Мінску ў чарговы раз быў абраўаваны офіс Беларускага Хельсінскага камітэта. За апошнія чатыры гады гэта ўжо трэцяе аграблінне праваабарончай арганізацыі.

Як паведаміў актыўіст Беларускага Хельсінскага камітэта Сяргей Аніська, на гэты раз невядомыя абচысцілі офіс цэнтральнай агульной прыёмнай БХК па вуліцы Карла Лібкнхэта, 86/1. Зламынікі вынеслі шэсць зусім новых камп’ютэраў і тры дыскаводы. На ўкрадзеных дыскаводах, што асабліва цікава, захоўвалася ўся інфармацыйная база па наглядах і па ўсіх выпадках парушэння праваў чалавека ў Беларусі за апошнія пяць гадоў. Паводле Сяргея Аніські, невядомыя палявалі менавіта на інфармацыйную базу. Каму яна патрэбна, тлумачыць, здаецца, не трэба. Цікава, што калі абкрадаюцца офісы грамадскіх арганізацый і незалежных выданняў, аперацыя праводзіцца на здзіў чиста і ціха. Не быў выключэннем і гэты выпадак. Як расказаў Сяргей Аніська, у воках афіса стаяць жалезныя краты, а дзвёры былі вельмі добра забяспечаны і зачыняліся на тры замкі. Апрача таго, суседзі БХК, пажылай пара, даволі чуткія людзі. Яны заўсёды выглядалі з кватэры, нават калі галасней грукнулі дзвёры. На гэты раз дзвёры проста

па-грубому ўзламалі, што павінна пепрапалахати ўвесь дом. Аднак ніхто нічога не бачыў і не чуў. Зламынікі спакойна вынеслі з офіса камп’ютэры і літаральна на вачах міліцыі — цераз дарогу размяшчаеца міліцэйская школа — пагрузілі іх у машыну і скрыліся. У тым, што была машына, можна не сумнявацца, бо шэсць камп’ютэраў у мяшку цераз плячу не панясеш.

За апошнія чатыры гады гэта ўжо трэцяе абраўаванне БХК. Прычым заўсёды бралі тое ж самае: камп’ютэры і дыскаводы, дзе захоўваецца інфармацыйная база арганізацыі. При гэтым ва ўсіх выпадках зламынікі праяўляюць усё-такі цуды скромнасці і не чапаюць больш дарагую апаратуру. Міліцыянты ж, насупраць, праяўляюць цуды „растрапнасці”. Віноўнікі двух папярэдніх аграблінняў БХК не былі ўстаноўлены. Зрэшты, ці ж трэба гэтamu здзіўляцца. У мінулым годзе, калі быў абкрадзены цэнтральны офіс БХК, міліцыянеры і не скрывалі, што будуть асабліва старацца з вышукамі зладзеяў. „Міліцыя, — сказаў Сяргей Аніська, — проста тады заявіла: «Можа не трэба пісаць заяву — усё роўна нічога не знойдзем»”.

Беларусская деловая газета № 944, 30.03.2001 г.

Рэстаўрацыя Нясвіжскага замка

1 ліпеня мае пачацца рэстаўрацыя замка Радзівілаў у Нясвіжы. Для правядзення рамонту неабходны быў спецыяльны ўказ презідэнта Аляксандра Лукашэнкі.

Тэрыторыя замка з палацовым комплексам, у якім цяпер знаходзіцца санаторыя для работнікаў сельскай гаспадаркі, а таксама парк з амаль тысячай відамі дрэў і кустоў, з пачаткам ліпеня прайдзіць пад апеку Нацыянальнага культурна-гістарычнага музея „Нясвіж”. З гэтага моманту магчымым станові правядзенне рамонту і археалагічных прац. Разбураны будуць шматлікія прыбудовы, будуць асушаны сцены.

Як паведаміў журнالістам старшыня Камітэта аховы культурна-гістарычнага спадчыны Міністэрства культуры Дзмітры Бубноўскі, у Нясвіжскім замку паўстане сапраўдны музей. „Пры рэканструкцыі палаца будзем больш арыентавацца на кракаўскі Вавель, чым макоўскі Крэмль. Хочам паказаць усе этапы развіцця гэтага месца”, — сказаў міністэрскі чыноўнік.

Такая рэканструкцыя палаца магчы-

мая, бо ў добрым стане захаваліся паліхроміі, унікальная рухомая сцэна ў балеўскім зале, арыгінальныя прабоі, клямкі ды керамічныя і драўляныя дэкаратыўныя элементы. Дзмітры Бубноўскі спадзяеца, што рэканструкцыю палаца падтрымаюць фінансава Польшча, Вялікабрытанія і Злучаныя Штаты — краіны, у якіх пражываюць патомкі Радзівілаў. Не скрывае ён таксама, што могуць узімку ўскладанасці з вяртаннем нясвіжскіх экспанатаў, паколькі большасць з іх знаходзіцца па-за Беларуссю. Значная частка экспанатаў была вывезена ў Москву і Пецярбург (калекцыю зброі можна глядзець у польскіх музеях).

Мяцсавыя наглядальнікі папярэджаюць, што пасля рэстаўрацыі Радзівілаўскі палац можа не стаць музейнай установай. Ужо здаўна беларускі ўлады падумваюць, ці ў Нясвіжы не адкрыць прэзідэнцкую рэзідэнцыю. Калі б так сталася, палац будзе строга аховацца і практычна стане недаступны наведвальнікам.

Паводле ПАП, 31.03.2001 г.

Сярэднямесячная зарплата

У студзені 2001 года сярэднямесячная заработка плата ў Беларусі склада 84,6 тысячи рублёў. Сярэднедушавы мінімальны спажывецкі бюджет сям'і з чатырох чалавек быў роўны 67 002 рублям, а бюджет прафытчнага мінімуму ў сярэднім на душу насельніцтва — 39 820 рублям. Такую інфармацыю прадаставілі БЕЛТА ў Міністэрстве статыстыкі і аналізу.

Памер сярэднямесячнай зарплаты

ў прымеславасці за першы месяц года склаў 104,6 тысячи рублёў. Прыкладна столькі ж зарабляюць у галінах будаўніцтва і сувязі. Сярэднямесячная налічэні ў сельскай гаспадарцы склада 44,7 тысячи рублёў, а зарплата работнікаў аховы здароўя — 99,7 працэнта мінімальнага спажывецкага бюджету.

Лілія КРАПІВІНА, БЕЛТА
Звязда № 67 (24183), 30.03.2001 г.

Беларуская VISA

Да рэалізацыі праекта на выпуску інтэрнэт-картачкі міжнароднай плацежнай сістэмы VISA прыступіла з 2 красавіка акцыянернае таварыства „Пріорбанк”. Картачка прызначана выключна для здзяйснення плацяжоў у сетцы Інтэрнэт і заказу тавараў па пошце або тэлефоне. Нізкая цана і адсутнасць страхавога пакрыцця робяць

яе даступнай для ўсіх карыстальнікаў Інтэрнэту ў Беларусі. З дапамогай гэтай картачкі можна аплачваць паслугі па стварэнні, размяшчэнні і сервісным абслугоўванні вэб-сайта, доступе да платных рэурсаў (электронныя архівы інфармацыі, базы даных), членстве ў разлічных клубах і таварыствах, а таксама па падпісцы на сродкі масавай інфармацыі.

БЕЛТА, 30.03.2001 г.

Пара на пары?

Больш за сто шэсцьдзесят асоб прыбыло ў нядзелю 18 сакавіка ў гайнаўскі рэстаран „Белая ружа”, на сустречу з Анджэем Лепэрам (слянскі прафсаюз „Самаабарона”) і Пятром Ікановічам (ППС). Людзі, у большасці мужчыны сярэдняга ўзросту, сярод якіх былі і беспрацоўні, былі зацікаўлены таксама крыху неспадзяванай кааліцыяй і самой парай выступаўцаў. „Акутальны права-дыр Польскай партыі сацыялістычнай П. Ікановіч выскачыў з СЛД-скага экспрэса імкнучага да ўлады, каб перасесціся на лепэраўскую фурманку „Работніцка-слянскі саюз”, — падсмейваўся ў штотыднёвіку „Nie” Пётр Гадзіноўскі. Падобнае пытанне прагучала і на гэтым спаткненні: чаго вам, пане Ікановіч, вылучацца з СЛД (ён цяпер дэпутат Сейма ад Саюза левых демакратоў), у той час, калі, пэўна, ён выйграе выбары? „Левіца” павінна ісці разам! Незадаволены няўдалым кіраваннем краінай электарат, нават дагэтуль верны правым партыям, гатовы на іх не пра-галасаць. А ваша праграма — таксама ж за тое, каб дзяржава ўзяла ў абарону чалавека. Прадставіўши вобраз, вядомы слухачам, татальнага ўпадку гаспадаркі краіны (хоць гаворыцца пра вялікі гаспадарчы рост, рост нацыянальнага даходу), тae краіны, якая стала фальваркам чужых інтарэсаў і крыважэрнага капіталізму, запрапанавалі А. Лепэр і П. Ікановіч сваю праграму, якая можа ўратаваць нашу гаспадарку і грамадства ў час уваходу ў структуры Еўрасаюза. Но, несумненна, трапім ту-ды раней ці пазней.

— Чарговыя паслы кіруючай кааліцыі ці апазыцыі абкідваюцца эпітэтамі і аўбінавачваннямі, сварапца, ці за-браць штосьці з аднае важнае галіны і перанесці ў іншую, ці наадварот... Не заўважаюць асноўнага факту, што калі даход узрастает, а на дапамогу бесправ-

цоўнай моладзі, на дапамогу людзям бедным грошай штораз менш, значыць гэта, што нацыянальны даход дзеліцца ўсё больш несправядліва. І гэта не спра-ва так ці іначай сканструяванага бюдżetu, які штораз меншы. Гэта пытанне практау падатковых законаў, пры-ватызацыі, прынятай мадэлі рэформаў, у рамках якое ў сёлетнім бюдżete аж 58% прыбыткаў бюдżetu бярэцца з да-рагавізны, з падаткаў дакладзеных да цэны маёмасці і паслуг, з ПДВ і акты-зу, якія плацяць усе пароўн, але не ўсе пароўн зарабляюць, — тлумачыў пасол Ікановіч. — Няроўнасць у Польшчы палягае на tym, што пануе дактрына, докма абавязковасці паніжання падаткаў у краіне, у якой падатковых да-ходаў не хапае на тое, каб людзі не мусілі выбіраць паміж шыраннем у смет-ніках, жабрацтвам ці самагубствам... Са смуткам сцвярджаю, што СЛД далу-чыўся да кампрамісу...

Абодва магчымыя кааліцыянты бы-лі за ратаваннем сельскай гаспадаркі, якой недабітъя рэшткі трэба ўжо рэз-німаваць, і ўсяго іншага, з ярасцю пры-ватызацыі і рэструктурызацыі, што найчасцей зводзіцца да продажу за бясцэнак дзяржаўнай і кааператыўнай маёмасці ды выкідваннем з працы лю-дзей. Каб людзі ў адчай не выйшлі на вуліцу і не палілася кроў, трэба яднацца і збіраць свой электарат, які да гэ-тай пары найчасцей не ішоў на выбары, дазваляючы меншасці кіраваць краінай і сваім лёсам.

— А ці можам мець пэўнасць, што вы, як будзеце мець уладу, не здрадзіце нам, як і яны? — дапытваліся людзі.

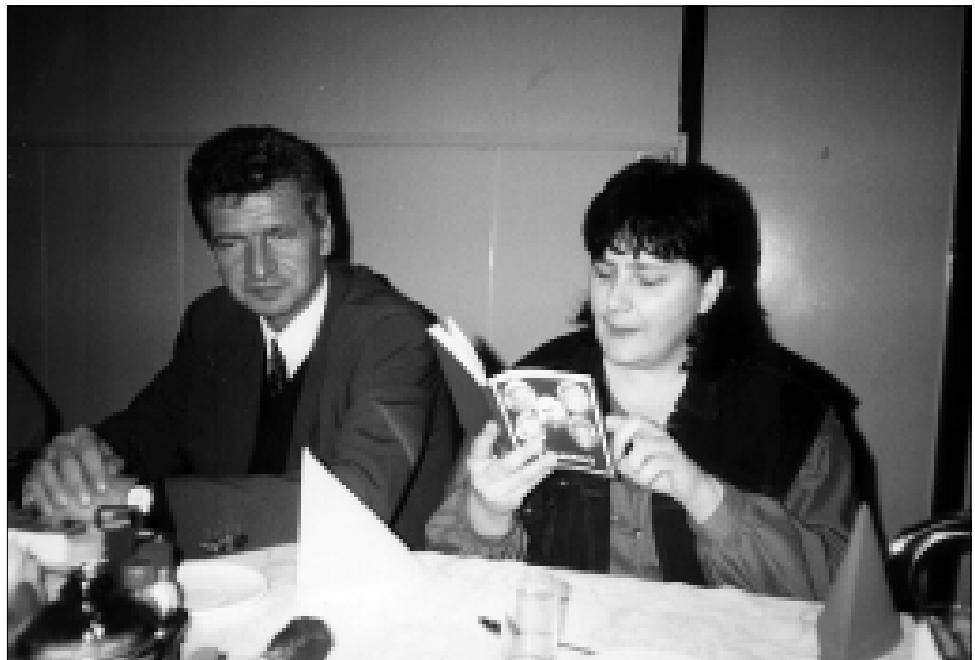
25 сакавіка Лепэр справу перадумаў. На радзе партыі „Самаабарона” вырашыў, што ягоная партыя пойдзе да вы-бараў адна.

Міра Лукша

Фота Зіновія Галёнкі і Міры Лукши

П. Ікановіча і А. Лепэра прадстаўляе Зіновій Галёнка, старшыня гайнаўскага аддзела ППС, уласнік „Белай ружы”.

„Хопіць, панове, тае палітыкі! Паслухаем цяпер беларускія вершы. «Што рабіць, каб доўга жыць»... — М. Лукша чытае П. Ікановічу са зборніка „Свяякі” здаровы твор дзядзькі Кваса. Прывітанне беларусам прасіў передаць і А. Лепэр.

Больш грошай на інвестицыі

Радныя Бельска-Падляшскага ў час ХХХII сесіі Рады горада, якая праходзіла 23 сакавіка 2001 года, прынялі бюджет на гэты год. Прадбачвае ён большыя чым у мінулым годзе расходы на гарадскія інвестицыі. Найбольш грошай адводзіцца на пабудову крытага басейна — 2 мільёны 985 тысяч злотых. Ужо ў мінулым годзе на гэтую інвестицыю выдзеленых было каля 800 тысяч злотых. Уся пабудова каштаваць будзе звыш 11 мільёнаў злотых — яе за-канчэнне плануецца на 2003 год.

У бюджетэ запланаваны даходы ў 30 мільёнаў 432 тысячи злотых і расходы ў 32 мільёны 199 тысяч злотых. Бюджэтны дэфіцит будзе пагашаны даходамі з продажу гарадской маёмасці, крэдитнымі і свободнымі сродкамі. У бюджетэ найболыш сродкаў прызна-чаецца на асвету, адукцыю і выхаванне (13,1 млн. зл.), сацыяльную апеку (5,4 млн. зл.), дзе самую вялікую суму састаўляюць дадаткі на кватэры (2,7 млн. зл.) і публічную адміністра-цию (3,5 млн. зл.). З ліку гарадскіх ін-вестицый, на якія прадугледжана звыш 4 мільёны злотых, апрача крытага басейна, найбольш грошай запланавана выдаткаўца на будову санітарнага калектара па вуліцы Галовеск, санітарнай каналізацыі і водаправода па вул. Яна Паўла II і Зарневіча ды будову вуліц Мядовай і Жэчнай.

У бюджетэ вылучаны сродкі на ар-

ганізацыю мерапрыемстваў і дзейнасць беларускіх калектываў: хор „Васілёчки” — 7,8 тыс. зл., калектыв „Маланка” — 7,6 тыс. зл., БГКТ — 4,4 тыс. зл., ЗБМ — 4,4 тыс. зл.

У час пасяджэння Гарадской рады прынятыы былі інфармацыі аб дзейнасці Гарадскога асяродка спорту і адпачынку ды Гарадской публічнай бібліятэкі. У 2000 годзе ў ГАСiА арганізаваных было 86 спартыўна-забаўляльных мерапрыемстваў, у якіх прыняло ўдзел каля 1 700 асоб. Арганізаторы наладзілі футбольныя спаборніцтвы 11 гарадскіх камандаў, якія праводзіліся ад кастрыйніка 2000 года да сакавіка г.г., арганізаваны былі футбольныя, валей-больныя і баскетбольныя турніры пад-ставовых і гімназічных школ, турніры па настольным тэнісе, шахматах і мно-га іншых мерапрыемстваў. У Гарадской бібліятэцы знаходзіцца 87 049 кніжак, сярод якіх 1 771 рускамоўных, 757 беларускамоўных і 64 украінкамоўных, перададзеных у бібліятэку ў якасці дару. У бібліятэку заказываюцца 97 часопісаў, з ліку якіх 2 — беларускамоўныя і 1 — украінскимоўныя, а ў мінулым годзе было купленых звыш 2 тысяч новых кніжак. У 2000 г. наведалі бібліятэку каля 5 тысяч чытачоў, якія пазы-чали дадому звыш 100 тысяч кніжак, арганізаваны былі спаткненні з Юркам Бенам, Зосія Сачко і Іванам Кірызюком.

Аляксей Мароз

Без канкрэтнасцяў

У Асяродку прыродазнаўчай адукациі ў Белавежы 23 сакавіка 2001 года першы раз спаткаліся члены Навуковай рады Белавежскага нацыянальнага парку і Навукова-грамадскай рады Ляснога комплексу „Лясы Белавежскай пушчы”, каб абмеркаваць способы аховы пушчы ў бліжэйшы час. Хаця ў мно-гіх спраўах члены абедзвюх радаў зда-джаюцца, то ў справе формаў аховы разыходзяцца. Людзі звязаныя з Белавеж-скім нацыянальным паркам выказываюцца за пашырэнне парку на ўсю пушчу, а леснікі з Ляснога комплексу тлу-мачаць, што лес можна добра ахоўваць, карыстаючыся сённяшнімі юрыдычны-мі магчымасцямі.

Спачатку ў спаткненні прымалі ўдзел прадстаўнікі мясцовых самаўрадаў. Пасля засталіся толькі тяя самаўрадаўцы, якія з'яўлююцца членамі навуковых радаў.

— Я ехаў з надзеяй, што справы аховы пушчы вырашайцца, але так не стала-

ся. Адзінным канкрэтным крокам была прапанова стварэння ў польскай і беларускай частках Белавежскай пушчы Бі-ясфернага запаведніка, што дасць магчымасць лепшай аховы ляснога комплексу, — заяўві стараста Гайнаўскага павета і член Навуковай рады Ляснога комплексу Уладзімір Пятрочук. — Гэтае спатканне — крок у добрым напрамку. Чарговыя сустречы пасадзейнічаюць станоўчаму вырашэнню аховы пушчы.

Уздельнікі спаткання выявілі сваю заклапочанасць з-за транспарту праз пушчу таксічных сродкаў чыгункай з Семяноўкі ў Чаромху. У час сустречы высветлілася, што прапанова стварэння запаведніка ў Белавежскай пушчы на тэрыторыі 10 тысяч гектараў выйшла з Міністэрства аховы асяроддзя, а намеснік міністра Януш Радзяеўскі распрацоўвае чарговы план пашырэння Белавежскага нацыянальнага парку.

(ам-з)

Лясы пад наглядам

Неўзабаве павятовыя ўлады заклю-чаюць пагадненні з надлясніцтвамі ў Рудцы і Бельску-Падляшкім аб наглядзе за недзяржайнымі лясамі. На гэтую мэту прызначаецца датычыя памерамі ў 111 тысяч злотых.

Напрыклад, наглядаць за лясамі ў наваколлі Нурца Боцькаўскай гміны будуть юрыдычныя асобы, якія вядуць

гаспадарчую дзейнасць. З імі Павятовае стараство заключыць дамовы ў адпа-веднасці з законам аб лясах.

Сёлета 29 тысяч зл. датычы прызна-чаецца на распрацоўку плану добра-ўпарядковання лясоў і пагашэння кош-таў аднаўлення згарэлых лясных площа-чаў, калі віноўнік пажару не быў выяў-лены. У мінулым годзе такі датычы не было.

Міхал Мінцэвіч

25 сакавіка ў Беластоку

За сталом прэзідента злева: Міраслаў Пац, Яўген Вана, д-р Алег Латышонак (чытае даклад пра шлях да незалежнасці) і Тамаш Саевіч.

На першым плане сям'я Пякарскіх.

Арганізаторы 83-й ўгодкі БНР Міраслаў Пац і Тамаш Саевіч мелі больш шчасця як розуму. Пунктуальна ў 9 гадзін раніцы, у зале кавярні „Тэхнічная” сядзела ўсяго некалькі асоб — журналісты, арганізаторы, старшыня БС у РП з сям'ёй, і яшчэ пяць асоб публікі. Сярод сабраных успыхнула трывожнае пытанне: — „Ці дакладчык не забыўся перавесці стрэлкі гадзінніка?” Якраз у начы з 24 на 25, памянялі час з зімовага на летні. Аднак д-р Алег Латышонак з'явіўся, а за ім, як пад загад, пачала ісці публіка. Цэлымі сем'ямі. Зала незадуважна запоўнілася. Мерапрыемства пачалося з паўгадзінным спазненнем.

Угодкі ў Варшаве

У Варшаве 83-я ўгодкі ўтварэння Беларускай Народнай Рэспублікі арганізавалі Інстытут беларускай культуры, Беларускае аб'яднанне студэнтаў і Науковае кола Альбарутэніка.

Інстытут — гэта новая беларуская арганізацыя, якая нядайна ўзнікла ў Варшаве. Заснавалі яе гэтым разам грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія па розных прычынах вымушаны былі пакінуць Бацькаўшчыну і эміграваць у Польшчу. Інстытут — установа, якая перш за ёсё стварае асновы для інтэграцыі новай беларускай эміграцыі. Большасць уцекаючай з Беларусі затрымалася ў Варшаве, дзе больш спрыяльнія ўмовы для любой дзейнасці, чым у ксенафобным і антыбеларускім Беластоку.

Эмігранты пачалі выдаваць свой бюлетэн „Інфарматар”, адрасаваны як да беларускага, так і польскага чытчика. У першым нумары, які паказаўся ў сакавіку гэтага года, апрача навейшых паведамленняў з Рэспублікі Беларусь, шмат матэрыялаў прысвечаных падзеям 25 сакавіка 1918 года і ажыццяўленню ідэі незалежнасці Беларусі.

Другога арганізатора святкавання — Беларускага аб'яднання студэнтаў — прадстаўляюць чытчам „Нівы”, здаец-

ца, не трэба. У апошнія гады дзейнасць гэтай арганізацыі ў Беластоку як бы прыціхла, але ў Варшаве, здаецца, наступае адраджэнне актыўнасці беларускай студэнцкай моладзі.

25 Сакавіка варшаўскія беларусы правілі з мінскім калектывам „Крыўі”. Удзельнікі канцэрта, у асноўным студэнцкая моладзь, яшчэ на другі дзень былі пад уражаннем майстэрства мінскіх музыкаў. Асноўная частка святкавання ўгодкі абвяшчэння незалежнасці прыйшла 26 сакавіка ў Казіміраўскім палацы Варшаўскага ўніверсітэта, дзе БАС і Інстытут сарганізавалі інфармацыйную канферэнцыю пра Беларусь для беларускай і польскай студэнцкай моладзі. Зачытаныя былі тры даклады: пра навейшую гісторыю Беларусі (Яўген Мірановіч), пра стан грамадской і нацыянальной свядомасці (Катахына Вашчыньска) і пра эканамічнае становішча Беларусі (Артур Яфімаў). Поўная зала ў час звыш чатырохгадзіннай супстречы можа быць паказчыкам поспеху арганізатораў. Сумнавата толькі, што ў Беластоку, дзе дзейнічае больш за дзесяць беларускіх арганізацый, гэтае свята прайшло малазадухальна.

(ям)

Андрэй Мельнікаў з Гомеля. На ўцеху многім на святкаванні дзяцкам бард некалькі разоў мяняў „імідж”.

Басаўцаў было толькі сямёх. Яны надавалі фасон элегантнасцю і стройнасцю. Беларускія студэнткі праспалі не толькі патрыятычны абавязак, але і нагоду знёсця.

Тэкст і фота Ганны КАНДРАЦЮК

Пагранічна міжнароднага маштабу

Адгалоска

Шаноўны спадар Аляксандар!

У напісаным Вамі тэксце я знайшоў сказы: „Адсутнічалі ромы, татары і літоўцы. Адсутнасць літоўцаў можна тлумачыць своеасаблівай спецыфікай іхніх абставін, іншых чым нашых. Менавіта яны загадваюць Фондам пагранічча ў Сейнах, які распараджаецца бюджэтам у 1 млн. 300 тысяч злотых. Сродкі гэтыя павінны быті расходавацца на патрэбы ўсяго памежжа, аднак у беларускім напрамку нічога адтуль не выдзелена; усё прыручылі для сваіх мет”.

Так складваецца, што магу сказаць пра сябе: літовец і беларус, таму і Ваши інфармацыі ўсіхвалі мяне. Не ведаю, чаму на згаданай сустрэчы адсутнічалі літоўцы, але здаецца мне, што не па прычынах загадвання Фондам пагранічча. Сродкі сейненскага фонду найчасцей расходуюцца на мерапрыемствы міжнароднага маштабу і я яшчэ не чуў, каб яны ішлі на патрэбы польскіх літоўцаў. Перад наступным артыкулам, захранающим літоўскую тэму, прашу пазваніць у Сейны або Пунск; тэлефоны на web-сторонцы літоўцаў у Польшчы www.punskas.pl (многа цікавых інфармацый, тэксты на літоўскай, польскай, англійскай і нямецкай мовах).

Прывітанні.

Петрас Карнілюк

pkorniluk@axmeditec.com.pl

Ад аўтара „Сустрэчы...”: Сардэчна дзякую спадару Карнілюку за параду падвойнай каштоўнасці. Цяпер я, калі захачу даведацца, што пра сябе пішучы літоўцы, загляну на пунскую інтэрнэтную старонку, а калі сам захачу нешта пра іх напісаць, падамся ў Сейны або Пунск асабіста. Пакуль, аднак, не збіраюся гэтага рабіць, а і пісаў я не пра літоўцаў, толькі пра іх адсутнасць. І здагадка („можна тлумачыць”), а не ўпэўненасць наконт прычыны гэтай адсутнасці — не майго аўтарства (пра што ўважлівы чытак павінен даведацца ўжо з першага абзора); вестка з тэлефоннай трубкі ці Інтэрнэту таксама не была б майго аўтарства. Затое майго аўтарства здагадка, што яе там няма, бо калі б была, то спадар Карнілюк канкрэтна абнародаваў бы яе ў сваім допісе.

Прыемна здзіўляе мяне паведамленне, што сродкі сейненскага фонду расходаваліся на мерапрыемствы міжнароднага маштабу. Дагэтуль здавалася мне, што пазнейшы мерапрыемстваў міжнароднага маштабу займаюцца толькі сталічныя фонды, а прозай пагранічча нейкія бедалагі са Страсбурга ці Трыеста. Здаецца, што і сейненскі фонд прызначаецца з высот на адпаведнае яму месца, пра што ў папярэднім нумары „Нівы” напісаў Мікола Вайранюк.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Сакавіцкія святкаванні

25 сакавіка г.г. у памяшканні Гайнаўскага аддзела Беларускага саюза ў РП і 26 сакавіка ў Гайнаўскім белліцэ адбыліся святкаванні 83-й гадавіны абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі.

У Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы наладжана была ўрачыстая лінейка. Ліцэісты II „ц” класа і калектыв „Знічка” падрыхтавалі музычна-мастацкае выступленне. Вучні прадстаўлі здарэнні, якія папярэдзілі гісторычны падзеі 25 сакавіка 1918 года ў Беларусі, расказалі пра пастановы Рады Беларускай Народнай Рэспублікі, закранулі сучасную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь. Белліцэісты дэклара-

“Малітву” і „Авэ Марыя”. Песню „Магутны Божа” ўсе вучні і настаўнікі спявалі разам з калектывам як беларускі гімн — стоячы на зважай.

— Мерапрыемства праходзіла ў сумным настроі, бо такая гісторыя беларускай нацыі, — заявіў дырэктар Яўген Сачко пасля выступлення вучняў ды перадаў радасную вестку аб узнагароджанні ліцэісткі Ілоны Карпюк чытаем „Нівы” Янкам Гавенчыкам з горада Кранулля ў Аўстраліі.

— Твой цвет прышласці толькі зацвітае. Не дазволь завянуць зялёным лісточкам. Падлівай расою, не толькі вадою. Заслужыш пашану ў сваім народзе, — прачытаў ён віншаванне і ўручыў Ілоне Карпюк дасланае з-за акіяна

Ілону Карпюк узрушилі слова Янкі Гавенчыка з Аўстраліі, якія зачытаў дырэктар Я. Сачко.

* * *

расказала яна пра сваю дзейнасць. Да слоў спадара Янкі Гавенчыка, які ўзнагародзіў ліцэістку за дзейнасць на беларускай ніве, дырэктар далучыў свае слова ўздрожніці за дзейнасць у школе. Звярнуў ён увагу, што Ілона Карпюк беларускі нацыянальны дух вынесла з сям'і, а ў ліцэі мае магчымасць яго развіваць, несучы адначасна карысць школе. За поспехі ў вучобе, актыўную дзейнасць у школе і сваім асяроддзі ад двух гадоў Ілона атрымлівае стыпендыю прэм'ера ўрада Польшчы.

— Я ніколі не думала, што заплачу перад публікай, але слова Янкі Гавенчыка з Аўстраліі менавіта так мяне ўзрушилі, — сказала Ілона пасля ўрачыстасці. — Такое вылучэнне гэта не толькі радасць, але і вялікая адказнасць на будучыню, авалязак службыца беларускай нацыі. Спачатку я хацела ісці вучыцца ў вышэйшую ўстанову ў Познань, але пасля рашылася на Варшаву, бо там будзе магчымасць дзейнічаць у беларускім студэнцкім асяроддзі.

У сядзібе Беларускага саюза ў Гайнаўцы спаткаліся радныя Беларускага клуба радных, члены Гайнаўскага аддзела БГКТ, члены і прыхільнікі Беларускага саюза і людзі, якія прыйшлі проста адзначыць 25 Сакавіка (на здымку). Сустрэча пачалася гімнам „Мы выйдзем шчыльнымі радамі”, які прысутныя высушахалі стоячы, а пасля з дакладам выступіў гісторык Славамір Іванюк. Пазнамёму ён прысутных з незалежніцай дзейнасцю беларусаў Беласточчыны. Пасля арганізаторы мерапрыемства — Міхал Андрасюк і Яўген Янчук, якія кіруюць дзейнасцю Беларускага саюза ў Гайнаўцы — запрасілі гайнаўян паслушаць барда з Беларусі Андрэя Мельнікава. Адзін з удзельнікаў мерапрыемства заўважыў, што самым лепшым адзначэннем гадавіны 25 Сакавіка з'яўляецца дзейнасць у карысць беларускай грамадскасці Беласточчыны.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

мавалі патрыятычныя вершы Наталлі Арсенневай, Максіма Багдановіча і Янкі Купалы, а ў перапынках між дэкламацыямі дзяўчатаы з калектыву „Знічка” праспявалі лірyczныя песні —

архіёнае выданне „Вянка” Максіма Багдановіча, гісторычны фатаграфіі і карту Беларусі.

Яўген Сачко нагадаў вучням пра інтэрв'ю Ілоны нашаму тыднёвіку, у якім

Ліцэй хоча зняць фільм

Беларускі гуманітарны ліцэй імя Якуба Коласа ў Мінску — унікальная ўстанова. Па-першае, гэта сёння адзінай поўнасцю беларуская школа ў Беларусі. Па-другое, на працягу дзесяцігоддзяў гісторыі не было такога года, калі б над ліцэем не вісела пагроза закрыцця. А гэта таму, што школа не паддаецца рэцыдыву саветчыны ў Рэспубліцы Беларусь. Яе заснавальнікі падкрэсліваюць менавіта той факт, што ўзімка яна ў апазіцыі да савецкай школьнай сістэмы, дзе вучні набываюць веды ў суровай дысцыпліне. А гэты ліцэй дазваляе развінцца індывідуальнасцям, што ў такім узросце (навучэнцам ад трываліці да семнашці гадоў) вельмі важнае. Адчуваваюць гэта і самі вучні — пра сваю школу гавораць „непаўторная”, а пра настаўнікаў „найлепшыя”.

Наша моладзь з Бельска і Орлі нядайна мела нагоду пабачыць, як вучні мінскага ліцэя развіваюць свае тэатральныя здольнасці. У Бельскім доме культуры і ў арлянскай школе госці паказалі спектакль „Народны альбом”. Была гэта першая пастаноўка п'есы, у якую разбудавалі ранейшы музычны праект Міхал Анемпадыстай і Лявон Вольскі. Трэба сказаць — удалая, з арыгінальнымі развязкамі паасобных сцэн, добрай ігроў маладых актораў.

Уладзімір Колас — рэжысёр спектакля, а заадно і кіраунік школы хоча зняць п'есу ў натуральным асяроддзі заходнебеларускага мястечка. Здымкі прайшлі б у час летніка з удзелам моладзі з беларускіх ліцэяў у Польшчы. Прект мае шанц стаць падзеяй, калі на яго ажыццяўленне знайдуцца... грошы.

(ак)

На здымку: Аліця, Схоля, Сабіна і Казік Пясецкі ў Бельскім доме культуры.

Паедуць вучыца ў Беларусь

Будынак ГП БГКТ у Беластоку па вуліцы Варшаўскай 11 — гэта свайго роду цэнтр беларускай культуры, у якім адбываюцца культурна-асветныя мерапрыемствы. Але 22 сакавіка памяшканне ГП БГКТ было падобнае на навучальную ўстанову. Прыйехалі сюды навучэнцы ў асноўным з беларускіх ліцэяў з Бельска-Падляшскага і Гайнаўкі, якія хочуць вучыцца ў Рэспубліцы Беларусь. З будучымі студэнтамі прыйехалі бацькі, настаўнікі ды дырэктар Беларускага белліцэя Зінаіда

Навіцкая і намеснік дырэктара Гайнаўскага белліцэя Аляксандар Лаўрыновіч.

Для праверкі ведаў кандыдатаў у студэнты з Беларусі прыехала экзаменацыйная камісія ў складзе: Генадзь Пяцігор — намеснік начальніка ўпраўлення замежных сувязей Міністэрства адукацыі РБ, Пётр Кібалка — прарэктар Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка, Алег Грабоўскі — прадстаўнік Міністэрства аховы здароўя і Ларыса

Парфянцова — прадстаўнік Міністэрства адукацыі.

Перад пачаткам экзаменаў да ліцэйстаў з цэплымі сардэчнымі прывітальнымі словамі звярнуліся старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі, консул РБ Аляксандар Каракун ды прадстаўнік экзаменацыйной камісіі Генадзь Пяцігор.

Экзамен па беларускай мове ў форме дыктоўкі правяла член Прэзідіума ГП, настаўніца беларускай мовы Тамара Руசачык. Пазней будучыя студэнты сабраўліся ў групах, па спецыяльнасцях. Тыя, якія вырашылі паступіць на філалагічныя факультэты, здавалі пісьмовы экзамен па

нямецкай альбо англійскай мовах, тыя, якія выбрали медыцыну, мелі пісьмовы экзамен па біялогіі і хіміі, а тыя, якія паступіць на факультэты камп'ютэрных сістэм і сетак, здавалі матэматыку.

Вялікая радасць і ўзрушальны настрой запанаваў, калі камісія заяўляла, што ўсе 19 прыступіўших да гэтых экзаменаў асоб здалі іх паспяхова. Такім чынам навучэнцам зроблены першы крок да паступлення ў вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі. Астаўся найважнейшы — здаць паспяхова экзамен на атэстат сталасці.

Міхась Хмялеўскі

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Наталька Швед з Беластоку мае вялікі поспех. Ужо другі раз у гэтым годзе яна заваявала Гран-пры ў конкурсе „Роднае слова”. Першы прыз — на раённым конкурсе ў Беластоку, дзе таксама атрымала ганаровую ўзнагароду консула РБ Аляксандра Каравчуна.

У Нараўцы Наталька таксама не мела канкурэнцы.

— Яна поўнасцю паказала харасце паводзі і сваю душу, — сказаў пра лаўрэатку паэт Юры Баен, член журы. — У яе дасканалая мова, прыгожае выкананне, моцнае адчуванне паводзі.

— Мне дапамагала пані Аліна Ваўранюк, — кажа Наталья.

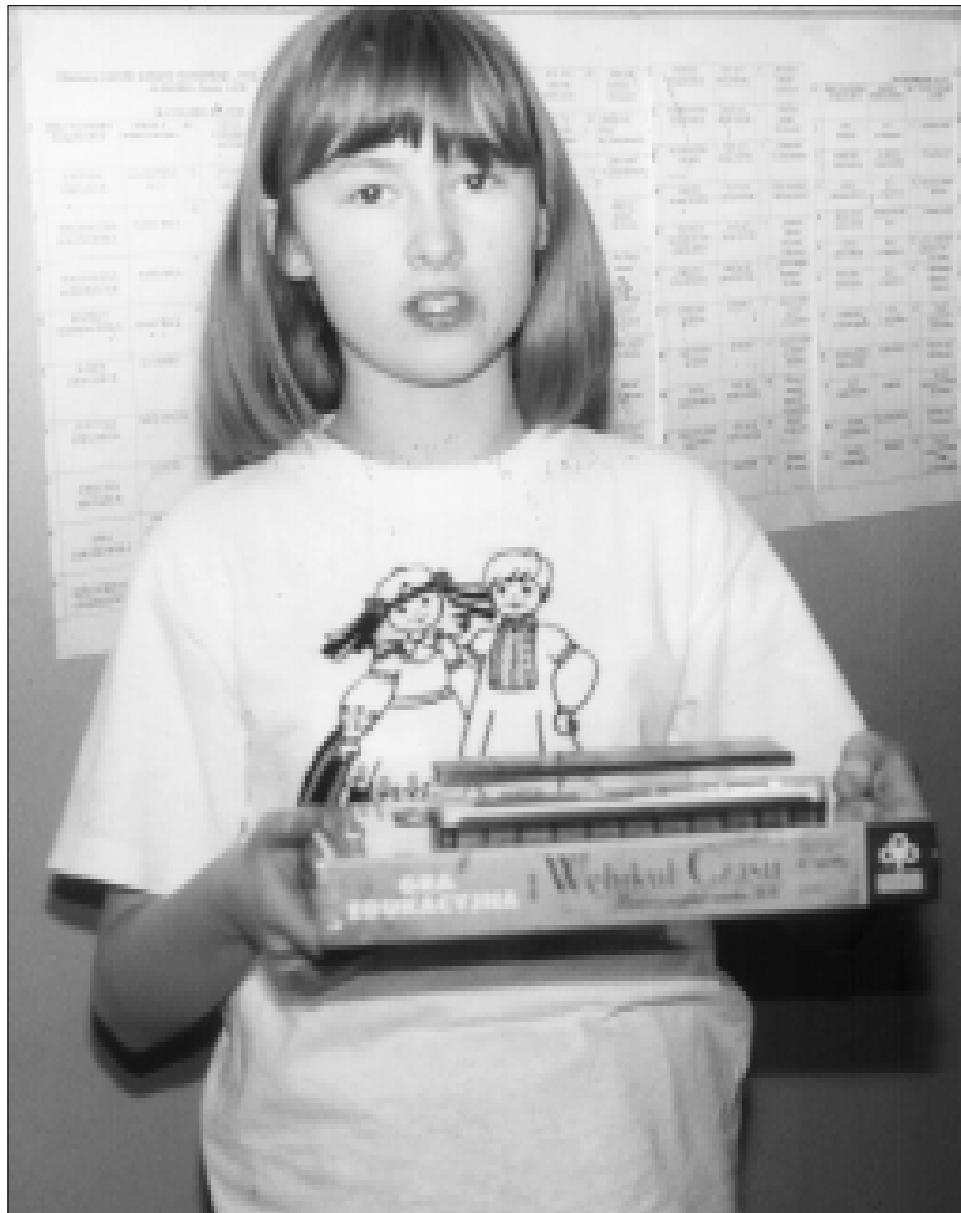
Яна вучаніца чацвёртага класа ПШ н-р 4 у Беластоку. На конкурс падрыхтавала верш Рамана Тармолы-Мірскага „Пра Цішку, кніжку і мядведзя Мішку”. На пытанне, чаму падабрала такі доўгі верш, Наталька заўсіміхалася. Верш вельмі спадабаўся дзяўчынцы. Наталька вывучыла яго на працягу аднаго тыдня. Яна ўжо другі год удзельнічае ў беларускім дэкламатарскім конкурсе. Год раней таксама выступала ў Нараўцы, дзе заняла трэцяе месца.

Разам з Натальяй яе поспехам будучы цешыцца бацькі. Асабліва тата, паэт Віктар Швед, які толькі што вярнуўся з балініцы.

Г. К.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Другі раз Гран-пры

Наталька Швед пасля выступлення.

„Роднае слова” — цэнтральны этап

Цэнтральны дэкламатарскі конкурс „Роднае слова”, які 26 сакавіка праходзіў у Нараўцы, прыцягнуў, як ніколі раней, многа ўдзельнікаў. На сцене Нараўчанскаага дома культуры выступілі 102 ўдзельнікі, а ў іх ліку 38 у катэгорыі 0-III класаў і 37 — IV-VI класаў. Гімназію прадстаўлялі 27 дэкламатараў. Дзеці, моладзь і іх настаўнікі прыехалі з усіх куткоў Беласточчыны, ад Кляшчэлія па Гарадок. Практычна з усіх школ, дзе вя-

дзецца навучанне беларускай мове. Разам з беластоцкімі дэкламатарамі прыехалі многія бацькі, а некаторыя з іх у сувязі з нагодай, узялі ў гэты дзень водпушк на працы.

Выступленні ўдзельнікаў ацэнвалі камісія ў саставе: Яніна Плютовіч (старшыня), Вольга Андраюк і Юры Баен. З грамады выступаючых вылучылі яны 39 дэкламатараў, якім БГКТ падрыхтавала ўзнагароды.

Калі гаварыць пра сёлетні рэпертуар, дык прадстаўляю ён шырокі дыяпазон беларускай літаратуры.

— Назіраем адыход ад класікаў. Дэкламатары часта презентавалі творы малавядомых аўтараў, — сказаў паэт Юры Баен. — І таму змест падабраных вершаў быў бліскі праблемам маладых людзей, школьнікаў.

Журы прысвоіла два Гран-пры сёлетняга агляду — сярод маладых дэкламатараў **Наталлі Швед**

Эвеліна Баена, Гімназія ў Бельску-Падляшскім. I месца „Роднае слова — 2001”.

Барбара Каліноўская. I месца ў цэнтральных элімінацыях „Роднае слова — 2001”.

Аляксандра Бяляўская з Нараўкі. III месца „Роднае слова — 2001”.

Яна

Яна сама вучылася,
Цяпер навучае нас.
Дае свае веды і ўмеласць
На ўроках, сустрэчах, вечарынах.
Гэта ж яна,
Настаўніца беларускай мовы,
Вучыць нас чытаць і пісаць
На роднай мове,
Распавядае, як калісь было,
Як жылі, весяліліся, адыходзілі,
Пакідаючы нам роднае.

Аня ЛАПІНСКАЯ,
Гімназія ў Нарве

з ПШ н-р 4 у Беластоку і **Марце Неліпінскай** з Гімназіі н-р 3 у Бельску-Падляшскім. Іх выступленні вылучаліся высокай культурай слова і мастацкім выкананнем. Марта Неліпінская дэкламавала „Апокрыф” Максіма Багдановіча. Твор удала спалучыўся з велікапоснай атмасферай задумы і рэфлексіі ды быў прымеркаваны да 110 гадавіны з дня нараджэння паэта. Марта атрымала ўзнагароду (энцыклапедычны даведнік) старшыні ГП БГКТ і пасла Сейма РП Яна Сычоўскага.

Ніжэй прыводзім пералік усіх сёлетніх лаўрэатаў цэнтральнага конкурсу „Роднае слова — 2001”.

У катэгорыі 0-III класаў:

- Арак Шайкоўскі, ПШ у Орлі,
- Наталля Кандрацюк-Свярубская, ПШ н-р 4 у Беластоку,
- Матэвуш Магрук, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

II месца:

- Юлія Дораш, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,
- Юстына Тамчук, ПШ н-р 3 у Гайнайцы,
- Альжбета Шмыдкы, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

III месца:

- Вольга Яканюк, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,
- Юстына Аўласюк, ПШ у Махнатым,
- Магдаліна Саковіч, ПШ н-р 4 у Беластоку,

Вылучэнні:

- спецыяльнае вылучэнне — **Крыстыян Бурнос** з Рыбалаў,
- Бэата Паўлючук, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,
- Мартына Валерыян, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,
- Ганна Мордань, ПШ у Храбалах,

Паўліна Васілюк, Гімназія ў Гайнайцы. II месца „Роднае слова — 2001”.

Выступлениі слухала шматлікай публікай — удзельнікі, настаўнікі, бацькі.

— **Магдаліна Нікіцюк**, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Марыя Хадакоўская**, ПШ у Аўгустове,

— **Магдалена Каліноўская**, ПШ у Нараўцы.

У катэгорыі IV-VI класаў:

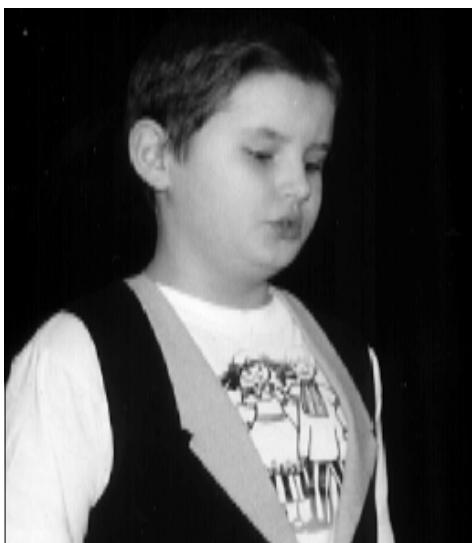
Гран-пры — **Наталля Швед**, ПШ н-р 4 у Беластоку,

I месца:

— **Барбара Каліноўская**, ПШ н-р 6 у Гайнаўцы,

— **Мар'юш Мак**, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Кацярына Краўчук**, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

Тамаш Максімюк, I кл. ПШ н-р 4 у Беластоку. II месца ў раённым конкурсе.

II месца:

— **Анна Сянкевіч**, ПШ н-р 2 у Гайнаўцы,

— **Мацей Шумелюк**, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Магдаліна Карчэўская**, ПШ н-р 4 у Беластоку,

III месца:

— **Марта Бабулевіч**, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Аляксандра Бяляўская**, ПШ у Нараўцы,

— **Галена Шмыдкы**, ПШ у Бельску-Падляшскім,

Вылучэніі:

— **Эвеліна Вышкоўская**, ПШ у Аўгустове,

— **Ала Міранчук**, ПШ у Нарве,

— **Адам Аліхвер**, ПШ у Кляшчэлях.

У катэгорыі I-II класаў гімназіі:

Гран-пры — **Марта Неліпінская**, Гімназія н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

I месца:

— **Паўліна Пащко**, Гімназія ў Нарве — узнагарода войта гміны Нараўка Мікалая Павільча,

— **Эвеліна Баена** — узнагарода дырэктара школы ў Нараўцы Яўгена Валкавыцкага, Гімназія н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Барбара Жэрунь** — узнагарода дырэктара ГОКу ў Нараўцы, Андрэя Скепкі, Гімназія н-р 3 у Бельску-Падляшскім

II месца:

— **Анна Паўлючук**, Гімназія ў Аўгустове,

— **Дар'юш Герасімюк**, Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы,

— **Паўліна Васілюк**, Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы,

III месца:

— **Эвеліна Карчэўская**, Гімназія н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Наталля Юзючук**, Гімназія н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Ева Клімук**, Гімназія ў Кляшчэлях,

Вылучэніі:

— **Ева Конюх**, Гімназія н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Марта Добаш**, Гімназія н-р 3 у Бельску-Падляшскім,

— **Павал Герасімюк**, Гімназія ў Орлі,

— **Наталля Кучынская**, Гімназія н-р 3 у Бельску-Падляшскім.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Дэкламатараў ацінёвала камісія: Юры Баена, Яніна Плотовіч (старшыня), Вольга Андраюк.

Моцная „тройка”!

Найбольш лаўрэатаў цэнтральнага этапу „Роднае слова — 2001” з бельскай „тройкі” і гімназіі н-р 3. Разам заваявалі яны 18 месц і вылуччэння, што склада амаль палову ўсіх узнагароджаных. Дэкламатарскі конкурс „Роднае слова” удашаўся ў традыцыю школы.

— Мае дзеци з першага класа вывучаюць беларускую мову, — кажа настаўніца бельскай „тройкі” Валянціна Бужынская. — Ужо тады яны знаёміцца з беларускім вершам, песнямі, казкамі і гульнямі.

У II класе ўрокі беларускай мовы жывыя і цікавыя. Настаўніца мае парыўнанне, бо навучае тут і польскую мове, і матэматыцы.

— Аж 10 маіх вучняў прыступіла да конкурсу, — адзначае В. Бужынская.

Яе дэкламатары самі падбіralі

Валянціна Бужынская са сваімі дэкламатарамі з ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім.

— Той з бусламі?

— Не-не... Паслухай, жонка кажа Адаму Малышу: „Скоч у краму па цукар”. „За біліца, — крывіца Малыш, — хай Шміт сабе скача!”

Польска-беларуская крыжаванка № 14

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя узнагароды.

Sonet	▼	Sałatka	▼	Sezon	Autor	▼
		Nawa		Tara		
►		▼		▼	►	
Witka	►				►	
Gwara					►	
►						
Tonaż	►				►	

Адказ на крыжаванку н-р 10: Лі, Свір, пар, пажарнік, жаданне, Канада, рамка. Пажар, радар, рада, ванна, ракета.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйграві: **Каміля Федарчук, Іаанна Трафімюк і Раман Лушчынскі** з Бельска-Падляшскага, Люцына Джэга з Тафілаўцаў, **Наталля Герасімюк** з Махнатага, **Марыся Сцефанюк** з Нарвы. Віншаем!

Ян Валкавыцкі — забыты белавежскі талент

Застава — раней вёска, а сёння адзін з мікрараёнаў Белавежы, праславілася многімі таленавітамі жыхарамі. У гэтым плане асабліва вылучаючца Валкавыцкія. Вось, варта ўспомніць хаця б аб Георгію — пісьменніку, заснавальніку і галоўнаму рэдактары „Нівы” ў 1956-1987 гадах ці аб яго браце — Мікалаю, вядомым беластоцкім мастаку і скульптары. Іншы Валкавыцкі, Уладзімір, з'яўляецца старшынёй Рады Белавежскай гміны. На жаль, няма ўжо ў жывых яшчэ аднаго Мікалая Валкавыцкага, якога ў народзе называлі Адамаўскім (пісаў аб ім Міхась Хмялеўскі ў „Ніве” № 31 ад 30 ліпеня 1978 г.). Ён у сваю чаргу праславіўся як вынаходнік і канструктар. Пра та-кіх людзей гавораць „майстар на ўсе ру-кі”. Шкада, што яго жыццё выпала ў той час, калі вясковому хлапцу было надта складана выйсці ў людзі. Мікалай не меўмагчымасці праявіць свой незвычайны талент, так як не змог прабіцца са сваімі артыстычнымі талентамі Ян Валкавыцкі. Яго жыццё таксама выпала ў неспрыяльны час.

Сонца Волкова

— Першы Капернік спыніў сонца, зараз яго подзвіг паўтарыў Віктар Волкаў, — такім словамі прывіталі знакамітага фатографа, жыхара падбеластоцкай Супраслі Віктара Волкова ў час презентацыі новага фотаальбома „Сонца”. Мерапрыемства адбылося 21 сакавіка г.г. у беластоцкім кінатэатры „Форум”.

Презентацыя выбраных аўтарам фатографій узбудзіла захапленне шырокай публікі. Сонца Волкова чаруе. Яно ў разнаклерных адценнях, зменным настроем, вібрацыі.

— Гэта не просты падручнік па астрономіі, — сказаў пра альбом Анджэй Струміла, які разам з Чэславам Мілашам папоўнілі яго змест пісаным словам. — Гэта асабісты трактат на тэму сонца, медытация і кантэмпляцыя.

Прамоцыя „Сонца” — адна з цікавейшых культурных падзеяў апошніяга часу ў Беластоку. Не падвяля публіку, у кінатэатры на 300 месцаў многім прыйшлося стаяць. У першым радзе, як на загад, расселася эліта Падляшскага ваяводства. Для іх арганізаторы наладзілі аўкцыён з мэтай падтрымкі польскіх дзяяцей у Беларусі. Самым шчодрым пакупніком стаў шэф Беластоцкага тэлебачання, які за здымак сонца Волкова заплатіў 750 злотых. Выступілі таксама гурт „Сарабанда” (іграючы балканскую музыку) і модны зараз Дзіма Шабак.

Ян Валкавыцкі нарадзіўся ў Белавежы ў 1895 годзе. Яго бацькі, Анна і Лука былі земляробамі. Ян меў двух братоў — Юліяна і Васіля, ды трох сёстры — Еўдакію, Анну і Галену. Уесь час жыў на Заставе. Так, як і бацькі, займаўся земляробствам, гаспадарыў на 2 гектарах зямлі. Хутка асірацеў. У 1922 г. ажаніўся з малодшай за сябе на пяць гадоў Анастасіяй Валкавыцкай, удавой, якая страціла свайго мужа пасля года шлюбнага жыцця. Народзілася ім троє дзяцей: Ніна, Мікалай (памёр пасля вайны) і Вольга. Анастасія памерла нечакана ў 1936 г. Ян астаўся адзінокім да канца свайго жыцця. Паспяхова апекаваўся дзяцьмі. Сам варыў, выпякаў хлеб, булкі. Гадаваў кары, карову, свіней, авечак, курэй. Штогод закладаў агарод. Незадоўга да II светнай вайны пасадзіў 21 фруктовое дрэўца. На жаль, сад згарэў у вайну, пры вызваленні ад немцаў. Зрэшты, тады згарэла амаль уся Застава. Агонь не аставіў таксама і дома Яна. Ян сам адбудаваўся. У новым доме (№ 37) жыў

з дачкой Нінай, зяцем Уладзімірам Шчэрбам і ўнукамі: Вольгай і Георгіем, якіх вельмі любіў. Дарэчы, ён наогул любіў усіх дзяцей.

Ян быў чалавекам вельмі музыкальным. Іграў на гітары, балалайцы. Потым інструменты прадаў Віктару Вашкевічу, настаўніку мясцовага Ляснога тэхнікума. Спадар Віктар таксама праславіўся ў Белавежы як выдатны музыкант і спявак. Меў клічку „Віця-пан”.

Ян лёгка падхопліваў у вуха ўсе мелодыі, якія недзе пачуюцца і без аніякіх цяжкасцей могіхіх здзяцей на сваіх інструментах. Добра таксама спявав. Меў прыгожы голас. Займаўся яшчэ і кампазіцыяй (гэты талент праявіўся ў ягонаі праўнучкі, Малгажаты Шчэрбы). Пісаў мелодыі да тэкстаў свайго старэшага брата Васіля.

Іншай пасіяй Яна быў жывапіс. За сваё жыццё намаляваў шмат карцін. Захапляліся ім ягоныя суседзі. Ян мальваў па іхніх заказах. Многа карцін узімка на падставе паштовак ці фатаграфій, асабліва ў 50-я гады, напрыканцы жыцця мастака. Апошнімі зачынкамі былі м.інш. Сачко і Бушко. У дому Яна зарас захоўваючца карціны, на якіх красуючца царскі палац у Белавежы, маскоўскі Кремль і чатыре краівіды.

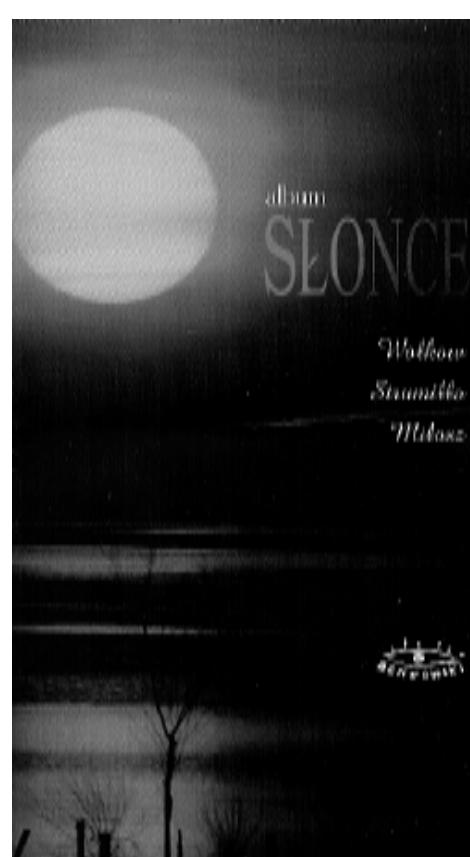
Сенсацыяй у свой час стала карціна, якую Ян мальваў праста на сцяне свайго дома (на здымку).

Ян Валкавыцкі з дзецьмі: Вольгай (першая злева), Нінай і Мікалаем — 1938 г.

Ян быў чалавекам кампанейскім. Сябраваў з мужчынамі са Стакча. Збіралася іх па нядзелях па пяць чалавек, у Сцяпана Байко, таксама таленавітага чалавека (у тэхнічным накірунку). Тут разам спявалі і іграли.

Ян Валкавыцкі памёр 18 красавіка 1958 г., на 63-м годзе жыцця. Пахаваны на белавежскім могільніку, побач з сёней жонкі Анастасіі. Іх магілы знаходзяцца пры ўваходнай алеі, непадалёку царкоўкі. Асаблівую ўвагу прыцягвае жалезні крыж на камені, пастаўлены на магіле Анастасіі. Гэта складаная, карункавая работа. І тут яшчэ раз праявілася артыстычна душа Яна.

Пётр БАЙКО
Рэпрадукцыя Мар'юша ФАБІСЯКА

Фотаальбом „Сонца”, наягледзячы на тэму, далёкі ад банальнаясці. Наша зямля ў фатаб'ектыве Віктара Волкова заварожвае касмічнай прыгажосцю. Тут дых айчыннай метафізікі і колеру, прафесіяналізм і мастацтва аўтара. „Сонца” — найлепшы падарак сонечным сябрам.

Ганна КАНДРАЦЮК

Віншую „Ніве”!

Ну і адсвяткавала „Ніва” 45-гадзе! Ціхенъка, спакойна, як належыць беларусам — без мерапрыемстваў.

Якой запамяталася мне „Ніва”? Помню яе з 6 года жыцця, калі бацька, вяртаючыся з горада і купіўшы патрэбныя для гаспадаркі рэчы, не забываў набыцца „Ніве”, якая пастаянна гасцівала ў нашай хаце. У школу я яшчэ не хадзіў, чытаць не ўмееў, але выразаў цікавыя здымкі і аблейваў імі печку. Першае слова, якое я напісаў, было „Ніва”.

У пачатковай школе „Ніве” выпісвалі мы пастаянна. Дбалі пра гэта дырэктор Вольга Стальмасяк і Марыя Саевіч — мая першая настаўніца роднай мовы. Помню, як першы раз супольна з настаўніцай пісалі мы пісмо ў „Зорку”. А колькі было ўцехі, калі мы знялі клуню дзядзькі Сцёпы Данілюка і вы-

друкавалі наш допіс. „Ніве” я ўдзячны за тое, што дэбютаваў на яе старонках.

Іншая справа была ў ліцэі. Тут „Ніве” лічылася нечым святым, якое клаўся на парце, прыкрытай абрусам з беларускім арнаментам — побач са штомесячнікам „Czasopis”.

А цяпер я таксама „Ніве” чытаю пастаянна — разам з бацькамі і сябрамі. Але ж яна змянілася! Мо абражу цяпрашняга рэдактара, але цяпер у „Ніве” замнога палітыкі, замала вёскі, хацыя (прабачце!), ёсць куток пра бежанства і вёску. Ёсць таксама адгалоскі чытачоў, чаго няма ў іншым часопісе. А і бывае, што сварацца ічы з -укамі ці -юка-мі, што таксама выклікае цікавасць.

„Ніве” для мяне як бабулін ржаны хлеб: чым больш яго ем, тым больш хо-чаща есці. Прывык я да яе як да роднага панадворка, вёскі, Беласточчыны.

Юрка БУЙNIK

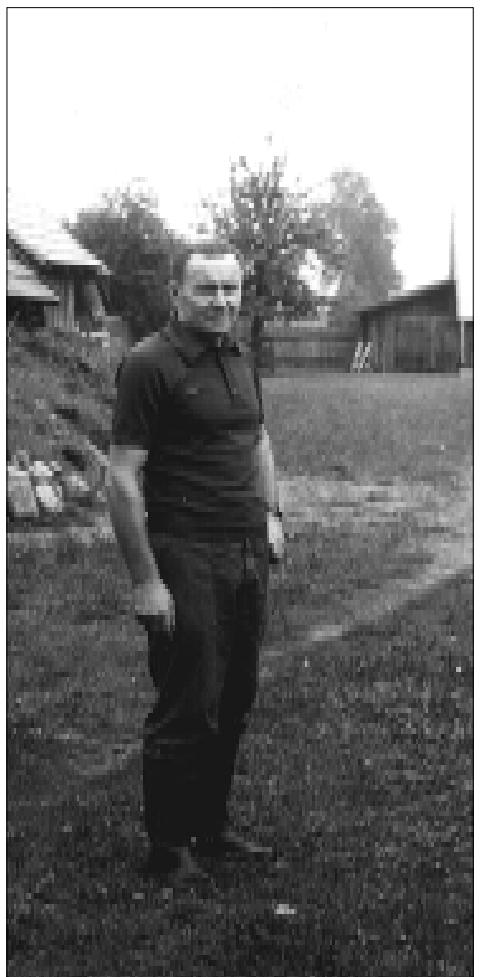
час. Расклад неактуальны, стары, з мінультых гадоў. У інфармацыі падаецца, што філіял ЗДЗ займаецца вытворчасцю. Гэтай фірмы даўно ўжо няма, яе будынек прададзены гміне і ў ім цяпер змяшчаецца гімназія. Можна аўтара „Чаромхаўскіх запіскі” абвінаваці ў недастатковай інфармацыі аб чаромхаўскай гастрономіі, цэнтрах гарачых страў у рэстаранах, як і адсутнасці дадатковых спартыўных клубаў „Калеяж”. Па-моему, хтосьці адвалі халтуру. За электронную старонку гміна штомесяц плаціць тэлебачанню 120 зл. Ня ўжо радным не шкада грошай падаткаплацельшчыкаў выкідаць у балота?

(yc)

Не забудзем, пакуль жыць будзем

Вёска Боўтрыкі праўдападобна ўзнікла ў XVIII стагоддзі. У 1764 г. жылі тут два пасечнікі: Васіль і Паўлік Боўтрыкі. У 1910 г. у 18 дварах жыло ажно 265 чалавек, у тым ліку 138 мужчын і 127 жанчын, якія займаліся земляробствам. А ў 1921 годзе — пасля бежанства — Боўтрыкі налічвалі толькі 185 чалавек (98 мужчын і 87 жанчын).

Уладзімір Бароўскі.

Я асабіста памятаю вёску пасляваннага перыяду. Прынарвянская меліяраванная сенажакі спрыялі жывёлагадоўлі. У вёсцы быў пункт скупкі малака. Экі Нарва і Луплянка былі багатыя рыбай. У 1964 г. вёску электрыфікавалі, у кожнай хаце загарэліся электраліямпачкі. З часам з'явіліся радиёпрыёмнікі і тэлевізоры, халадзільнікі і пральныя машыны ды іншыя хатнія электраабсталяванне. Людзям стала жыць лепш, калі сялянам адкрылася магчымасць падзарабіць на дзяржайной работе. З вясковага краявіду сталі знікаць саламянныя стрэхі.

Потым пайшлі чуткі, што на Нарве пабудуюць плаціну і некаторыя вёскі апынуцца пад вадою штучнага вадасховішча. Спачатку не было вядома якія гэта будуть вёскі, бо інжынеры, што распрацоўвалі дакументацыю, усё трymалі ў сакрэце. Справа выясцілася ў 1979 г., калі сталі адчужаць у сялян зямлю. Выклікала гэта незадавальненне і пратэсты земля-

робаў, якія не хацелі руйнаваць дарбак усяго жыцця. Аднак у 1980—1982 гг. жыхарам Боўтрыкі прыйшлося пакінуць родную вёску. Са слязамі на вачах перасяляліся яны на новыя месцы: хто ў Гайнайку, хто ў Беласток, хто ў Міхалова. Частка стала жыць у блёках, якія паставілі ім у Бандарах. У 1988 г. пасля зносу будынкаў (у тым ліку 47 хат) тэрыторыя быўшай вёскі апынулася пад вадой.

У Боўтрыках жылі таленавітыя людзі, якія займаліся рамяствам. Сваё ўмельства рамеснікі перадавалі з пакалення ў пакаленне. Марцін Бароўскі і Баляслаў Боўтрык займаліся шавецтвам. Шылі яны боты-афіцэркі на штыбняках, якія ў час хады адмыслова скрыпелі (аб такіх ботах гаварылася, што яны шыты, біты і на клей браны). Кравецтвам займаліся Мікалай Ляшчук, Іван Боўтрык і Эдуард Крантоўскі, кавальствам — Ёзік Бароўскі, шкуры выраблялі Сцяпан Кардаш і Іван Боўтрык. Столляр Мікалай Боўтрык быў майстрам на ўсе руки: вырабляў санкі-шыткі, шафы, зрабіў машыну для вырабу чарапіцы, ладзіў матациклы і іншыя машыны. Пчалярствам займаліся Міхал Боўтрык і Іван Ляшчук, коньмі гандлявалі Міхал Кардаш і Іван Ляшчук. Кравецкім майстэрствам славіліся Станіслава і Вера Баршчэўскія ды Ніна Боўтрык. Печы мураваў Грыша Харкевіч, а гадзіннікі рамантаваў Канстанцін Боўтрык. Цясяльяр Іван Боўтрык ставіў дамы, клуні, хлявы, свіронкі. Спецыялістам па рыбнай лоўлі лічыўся Уладзімір Боўтрык, які ўмеў зрабіць лодку, боўт, сачок, кломлю. Апошнім солтысам быў Іван Ляшчук — больш за 15 гадоў узначальваў ён боўтрыцкую грамаду.

У Боўтрыках было многа моладзі, працавалі чатырохкласная школа і клуб. З вёсکі выйшлі здольныя людзі, якія сталі прафесарамі, інжынерамі, настаўнікамі, афіцэрамі, матросамі, журналістамі. У вёсцы пераважалі хлопцы. Найчасцей жаніліся яны з суседскімі дзяўчынкамі. Хлопцы былі вельмі зайдросныя за сваіх прыгаужунь, якіх было шмат у кожнай хаце. І мець жонку з Боўтрык лічылася ўнаваколі вялікім шчасцем, быццам выигрышам у спартлato. Усе ў вёсцы жылі дружна.

Вёска была багатая ў буслянкі — было іх шэсць — і ў старыя дрэвы: ліпы, клёны, вербы, вязы, бярозы. Бярозавым сокам ласавалі ўсё дзеці. У кожнага гаспадара быў садок і агародчык з духмянымі кветкамі. Прывялі вуліцы перад кожным домам была лавачка. На іх вечарамі збі-

ралася моладзь, якой прыгожыя спевы далятлі аж да суседніх вёсак — Лукі і Рудні.

А якая прыгожая была панарама! З правага боку ракі Нарвы, аж да Семяноўкі і Бандароў, цягнуліся сенажакі, якія ў час квітнення нагадвалі вя-

лодзя, Янка, Аляксандра і Віктара аблікоўвалі куды пайсці на вячоркі — у Рудню ці Луку. Хадзілі яны і ў Рыбакі да Віктара. Там з Янам Ціванюком і Віктаравым бацькам Юльянам пры чарцы самагонкі доўга гутарылі аб сумным лёсі апусцелых вёсак. Нават каменны помнік, які быў сведкам провадаў многіх пакаленняў вяскочаў у апошнюю дарогу ў Юшку.

Адзін з апошніх здымкаў перад выхадам з Боўтрыкаў. Злева: Станіслаў Барыччускі, Ян Ляшчук, Станіслаў Боўтрык, Уладзімір Бароўскі, Ян Боўтрык, Мікалай Ціванюк, Віктар Казярук, Канстанцін Хлябіц.

лізны турэцкі дыван. На берагах ракі адпачывалі і моладзь, і дарослыя. Кожны тыдзень купаліся яны пасля цяжкай работы. З другога боку раскінуўся дримучы сасновы лес, з Боўтрыкамі пасярэдзіне. Такі ландшафт можна пабачыць толькі ў кінафільмах.

Штогод на майскага Міколу ў Бахурах адбываецца царкоўны фест. Пасля набажэнства ў капліцы, у якім удзельнічалі таксама вернікі з Боўтрыкаў, моладзь ладзіла танцы ў сваіх вёсках. Боўтрыцкай моладзі іграў да танца папулярны Трахім, свіслачанец. На забаву ў Боўтрыкі прыходзілі хлопцы і дзяўчыты з Лешукоў, Семяноўкі, Бандароў, Рыбакоў. Вечарам частавалі музыкантаў і запрошаную моладзь. Такім мерапрыемствам спадарожнічалі беларускія песні, а для прапаласкання горла прымянялася гарэлка боўтрыцкага разліву, якую закусвалі салёным кумпяком. Асабліва смачны быў кумпяк, падрыхтаваны Валодзевай цеччай.

Жыхары Боўтрыкаў разышліся па свецце. Некаторыя не перажылі гэтай нечаканай змены, адышлі з белага свету. Астатнія жывуць успамінамі, выклікаюць у памяці блізкія сэрцу карціны. Напрыклад, вобраз зімовай падездкі ў царкву ў Юшку Груд, калі мужчыны і жанчыны, па-святочнаму апранутыя, у вышыянных кашуках, на санках-шытках ціха сунулі па снеге пад звонкі гул шалестуну. Або сяброўскія сустрэчы ў марозны вечар на граніцы Гарбароў і Боўтрык. На іх Ва-

Груд, нейкі дурніла ўкраў. Сімвал існавання вёскі, які пратрываў войны і пажары, не выстаяў! Вяскочы, праходзячы каля месца, де стаяў помнік, скіляюць галовы ў глыбокай задуме. Шкада, што ваяводскі рэстаўратар помнікаў не праявіў інтерэсу да помнікаў у затопленых вёсках.

Штогод быўшыя жыхары Боўтрык збіраюцца ў маі ва ўрочышчы „Стары масточак” каля вадасховішча і пры вогнішчы ладзяць вечар успамінай. Жанчыны смажаць тады рыбу, мужчыны дастаюць пляшкі. При пачастунку, пры трэску палаючых дроў плынуць успаміны пра неіснуючу ўжо вёску, узнаўляюцца ў памяці вобразы з дзяцінства і маладосці. „Мы не забудзем, пакуль жыць будзем, сваю родную вёску”, — запэўнівае Валодзя Бароўскі. Іншыя тары такіх з'ездаў стаў Янка Маеўскі — добры арганізатар і такі ж чалавек. Такія мерапрыемствы дазваляюць выхадцам з Боўтрык памаладзець на душу, аднавіць духовыя сілы.

Мінаюць гады, адыходзяць людзі і успаміны аб слáунай вёсцы Боўтрыкі. Яе вобраз захаваецца ў фільмах Тамары Саланевіч, а таксама ў кніжных і газетных публікацыях. Таксама і гэты нумар „Нівы”, калі праз гады пападзеца каму ў руку, прыгадае чытачу пра вёску, якая па волі лёсу апынулася пад вадою Семяноўскага вадасховішча.

Віктар Бура
Фота аўтара

Гавэнда пра гавэнду

Як пачаць, каб усю праўду сказаць, як усю праўду сказаць, каб нікога не абрэзіць?

Пачну ад самога пачатку, каб ясна было што і як.

Ёсць у Гайнайскім беларускім ліцэі настаўнік адзін, невялічкі такі, ну, праста „мужычок з нагаток”, але не ў росце справа. Справа ў тым, што галаву мае поўную вынаходстваў, аж разрывае яго ад выдумак розных. Аднаго разу (мо гады таму два, а то і больш) прыйшоў ён з ідэяй стварыць клуб гаваруноў, каб маглі ў тым клубе спаты-

кацца балбатуны і плецюхі і адводзіць душу ў размовах і апавяданнях, каб маглі пагаманіць ад сэрца. Спадабалася мне гэта ідэя, але, усё ніяк не магла да гэтага падступіцца. Мо ляяnota мая на гэта пайплывала, мо яшчэ якая прычына знайшлася, але добрая ідэя стаяла ў месцы. І што ж робіць галоўны за капёршчык? Ён, гэты выдумшчык, убачыўшы, што прыдуманая ім справа ніяк не можа рушыцца з месца, выдумаў вельмі цікавую тактыку: пайшоў у реалізацыі сваіх планаў ад канца — аўтаматично.

Працаваў як мурашка, рэгламенты выдумваў, прымаў заявы, укладаў праграму, рыхтаваў ўздељнікаў. Адным словам, прылажыўся, каб усё быўло як трэба.

І вось год таму адбыўся першы конкурс. Удалося. Актылены поспехам, магучы ўжо вонкі ізноўку завёўся з арганізацыйным конкурсу, ізноўку пісаў у школы, заахвочваў прыніць удзел, сядзеў начамі, дапрацоўваў усё дробязі, каб дасканаліць задуму. Быў забеганы, залётаны. Душу ўлажыў у справу. Усё працдугледзеў. І так усё добра было: і медыі прыехалі з усіх бакоў, і знакаміты бард наведаўся. Удалося свята. І здавалася б, што галоўны арганізатор, галоўны вы-

думшчык гэтага ўсяго павінен красавацца ў святле юпітэраў, павінен быць у цэнтры ўвагі медыяў. Але так толькі здавалася б, а як кажуць старыя бабкі: калі здаецца — перахрысціся.

Уся слава звалілася на шырокія плецы таго, хто, па сутнасці, толькі стаяў побач, на клуб беларускіх спраў „Граблі”. Граблі грабуць, такая іх сутнасць.

На жаль, вельмі часта ў нашым асяроддзі здаряеца так, што калі робіш што-небудзь і табе ўдаецца, то зайдёшы ёсьць шмат ахвотных падпісаца пад тваёй работай. Калі ж што-небудзь не ўдасца, то усё шышкі валяцца на адну галаву. Вось і ўся справядлівасць.

Наталля Герасімюк

Нялюдская зямля

Расказвае Вольга ЛЯЎЧУК — 75-гадовая жыхарка вёскі Палічна Кляшчэлеўскай гміны.

Бацька наш пры старой Польшчы быў лоўчым. У саракавым годзе саветы яго арыштавалі. Памятаю, як сказаў маці на развітанне: „Мяне забіраюць і вас неўзабаве вывезуць. Чакайце весткі. Калі стане вядомым, дзе знаходзяся, дык да мяне прыезджайце. Жыць разам будзем”.

Прадбачанне збылося. Месяц пазней прыйшлі за намі. На ўсё жыццё запамяталася мне гэта начн. Пятнаццацігадовым дзяўчыном я была. Гэта было 13 красавіка 1940 года. Злашчасная трынаццатка, нешчаслівы дзень...

Разбудзіў нас грукат. У дом уварваліся энкаведзісты. Былі ўзброены ў аўтаматы. Зруйнавалі памяшканне, затым загадалі: „Собирайтесь. С намі поедете!..”

— Ды, як я без мужа з дзеткамі падedu? — загадала матуля. Але, шельма, вайсковец, быщам не яго тычылася, ка-

мандаваў: „Без разговоров! Побыстрее шевелися!”

Завязала маці ў клункі вонратку і прадукты для дарогі, зняла са сцяны ікону Божай Маці і, пацалаваўшы яе, засунула за пазуху. Выходзячы прыхвачала мяшочак з сухарамі.

На панадворку каля хаты нас чакала фурманка. Навокал цішыня, ніякага шуму, ніякага голасу не чуваць. Нават сабакі не брахалі прадчуваючы нешта ліхое.

Пагрузіліся на воз у пецирных: маці са старэйшым братам Федзькам ды малодшым Янкам, і я з сямігадовай Лідкай.

Завезлі нас у Кляшчэлі і пагрузілі ў таварныя вагоны. Шэсцьдзесят дзве асобы — адны жанчыны і дзеці. Прысёліся на нарах. Разам з намі аказалася Анна Крупіч з Дабрынады. Да грудзея туўла хлопчыка, Васем яго называла. Памятаю, што ў падарожжы я яго калыхала. Кляшчэлі пакідалі мы ў дажджліве надвор’е. Здавалася, што нябёсы

літуюцца над нашай долій і выліваюць з вышыні слёзы.

Праз краты ў аckenцы прабіваліся мізэрныя бляскі святла. У вагоне смярдзела потам і нясвежым паветрам. Побач дзвярэй сядзеў вартайник з аўтаматам. Ехалі амаль не спыняючыся. Толькі час ад часу чарговыя вагоны з перасяленцамі прычаплялі.

Пад'язджалі да Ваўкавыска. Яшчэ цягнік не спыніўся ў перонах, як побач апынуўся натоўп людзей са святаром на чале. Нехта загаласіў ў вагоне. Такі ж віск пачуўся ў натоўпе, быщам са скury кагосці абдзіралі. Спазматычным плачам заносілася ўся станцыя. Затым рыданне перамянілася ў магутны гул. Калі цягнік ад'язджаў я ўбачыла праз шылінку, як святар ставіў знак крыжа за аддаляючымся поездам.

Падарожжа працягвалася. Поезд спыняўся толькі на большых станцыях, каб абяспечыць нас кіпятком. Прыйносілі па два вядры да вагона і выдавалі па кубачку кіпятку, якім мы разагравалі страўнікі. Туалета ў вагоне не было, за сваёй патрэбай хадзілі ў вугал вагона, дзе за занавескай спускалася ўніз жалезнай труба. Ад смуроду балела галава.

Не ведаю, як доўга ехалі, бо страціўся рахунак дзён. Чым даўжэй ехалі, тым больш холадам цягнула. Праз аckenца бачыла я то магутны лес, які шырокім пасам цягнуўся па абодвух баках пущі, то стэп, бязмежную раўніну.

Цягнік затрымаўся. Вартайникі адчынілі дзвёры. „Выгружайтесь”, — загадалі. Калі выходзілі з вагона, дык нічога не бачылі апрача велізарных гурбай снегу. Прывыклі да цемры вочы, прыплюшчваліся ад ясназалацістай белі. „Тут паміраць будзем”, — сказала маці і кінула позіркам у адкрыту прастору. І раптам угледзела постаць: адну, другую... „Гэта ж людзі”, — узрадавалася маці. Мы накіраваліся ў іхнім напрамку. Падышлі бліжэй і ўгледзелі шмат зямлянак, пакрытых снежными пухамі. Мы апынуліся ў паўночным Ка-

захстане ў Кіеленскім зернасаўгасе (раней Смірнава, Петрапаўлаўскай вобласці). Затым выявілася, што мы выгружаліся непадалёк станцыі Кіялы, чацвёртага чыгуначнага аддзялення. Цэлы год усёй сям'ёй працавалі ў саўгасе. Плацілі харчовым „пайком”. Мала таго было, галадалі. Найцяжэй малой Лідцы прыходзілася. Безупынна плакала: „Мамачка... есці хачу...”

За паўтара кіламетра ад саўгаса знаходзілася возера. Адтуль драўлянымі наслкамі ваду насілі, бо ў наваколлі калодзежаў не было. Мясоўская жыхары ваколіцу называлі нялюдской зямлём, тут расцягвалася адна бязмежная прастора стэпу.

Калі голад заглядаў у очы, мы ішлі над возера збіраць зёлкі і карэнні раслін, якія таксама елі.

На другім годзе забралі нас ад маці. За пастуха паслалі яе да адлеглай мясцовасці. Засталіся мы адны. З таго часу парваліся сямейныя контакты з матуляй. Неўзабаве і нас перасялілі на шэсцьдзесят дзвяты раз'езд, непадалёк горада Кустанай. Чатыры гады і тры месяцы перапрацавалі мы пры пабудове пущі. Паслалі нас туды, бо саветам не хапала рабочай сілы. Усе мужчыны ваявалі на фронце. А пуща неабходна было пракласці. Для гэтай справы выкарыстоўвалі ссыльных з Польшчы.

Памятаю, як насілкамі па двух насілі зямлю на насып. Ніякіх забудоў не бачылася. Адны вехі ў зямлі тырчалі, якія вызначалі шлях для пракладкі пущі.

Кватараўваліся мы ў вагонах. Зімою памяшканне абаргавалася жалезнай печкай. Моцныя маразы там стаялі. Вада ў вёдрах замірзала. Пры пракладцы пущі мы з Фёдарами працавалі. Нават чатыраццацігадовага Янку выкарыстоўвалі. У вагонах перамяшчалі нас з месца на месца. Цяжка прыходзілася працаваць, да таго ж пры пустым страўніку. Гэта не жыццё было, але катарга.

(заканчэнне будзе)

Запісаў Уладзімір СІДАРУК
Фота аўтара

У ваенным Беластоку

Выгнанне з бацькаўшчыны

У халодны дажджлівы дзень, у палове каstryчніка 1942 года з Заблудаўска-га кірунку ў Беласток пад'язджала ка-

лонна сялянскіх вазоў, загруженых абмоклымі клункамі, на якіх сядзелі маляўня дзеци, старыя бабулі ды тыя з малодшых, хто не меў ужо сілы ісці за вогнem. Былі гэта жыхары вёскі Пружанска-га павета, якіх немцы некалькі дзён таму выгналі з хат, забіраючы ім увесы дабытак. Не мелі яны права ад'язджаць

на сваіх вазах і сваімі коньмі. Акружалі вёскі на досвітку, грукаталі ў дзвёры, сялянам загадвалі за дзве гадзіны сабрацца, вынесці на вуліцу перад хату тое, што хочуць забраць з сабою і чакаць падвод, якія за імі прыедуць.

Першыя выважкі і спаленні вёсак началіся ўжо ў 1941 годзе. Ніводная вёска тады не была пэўная ці перазімое на месцы.

Людзі быщам мурашкі ўвіхаліся, выстаўляючы перад хаты свой скромны дабытак. Мужчыны вынослі ў мяшках пакрысь з божжам, крупу, сала, а жанчыны — пасцель, ежу, крыху пасуды. Забіралі з сабою таксама іконы з покуці і грамічныя свечы. Было тады многа плачу, прычытвання, малення і праклёну ў адрас акаянных прыгнятальнікаў. Некаторыя вёскі вывозілі поўнасцю, а з іншых — толькі выбраныя сем'і. Калі вывозілі ўсіх, тыя вёскі тут жа падпальвалі. Няраз абоў вазоў не паспей ад'ехаць настолькі, каб не бачыць страшэннага здзеку над іхнім дабром. Проста на вачах гаспадароў немцы выпускалі жывёлу, падпальвалі хаты і гаспадарчыя будынкі. Што

дзеялася ў душах тых няшчасных, сплоханых людзей, цяжка ўявіць таму, што такога не перажываў.

Першы раз вывозілі нас з Белавежы 5 жніўня 1941 года, пасля арышту начага бацькі Івана Казака ў дзень святога Ільі — 2 жніўня. Вывозілі тады сем'і ўсіх арыштаваных у Белавежы і аколіцы ў ліпені і тых з 2 жніўня. У абозе было таксама некалькі яўрэйскіх сем'яў. Іх аставілі ў Пружанах, а апошніх завезлі ў Аранчыцы — вялікую вёску, 12 км за Пружанамі і там нас расселялі па хатах, дакватароўвалі да мясцовых сем'яў. Вёска знаходзіцца на чыгуначным шляху Брэст — Баранавічы. Немцы прыдумалі там нейкую граніцу. І вось вёска была ўжо быщам за граніцу, на Украіне. А маміны браты і наша бабуля — у Рэйху.

У Аранчыцах прабылі мы жнівень і дзесяці да палавіны верасня. Хадзілі мы з мамай да людзей рваць лён, крыху працавалі пры коннай малатарні. Аднак не было ніякай пэўнасці, што тут зможам перазімаваць. Тады мама пагаварыла з солтысам. Раілася, як перайшацца да сваякоў за тутою граніцу. Той парайў: „Трэба кошык яек, вэнджаны кумпяк, сала, дамо тое майму знёмаць, але немцу і ён не будзе бачыць, як будзеце пераходзіць граніцу”.

Мама пакінула нас пад апекай знёмаі бяздзетнай жанчыны, якую таксама сюды вывезлі, а сама пры дапамозе солтыса перайшла граніцу. За два дні аддолела пешшу больш за 40 км да свае роднае вёскі Прыкалесі, распало-

жанай бліжэй Белавежскай пушчы. Забраўшы ўсенька што трэба, прыехалі за намі дзядзькі Мікалай і Васіль. Затрымаліся яны па другі бок чыгункі, а мама вядомай ёй сцежкай перайшла „зялёную граніцу”. Мамы не было тады з намі пяць дзён. Мы, усе дзеци, вельмі хваляваліся.

Калі даведаліся мы, што за намі прыехалі дзядзькі, вельмі ўцешыліся. Да граніцы адвозіў нас гаспадар, у якога мы жылі і солтыс. Гаспадару мама заплаціла бацьковым пінжаком. Не памятаю ці мела чым аддзячыцца солтысу, які перайшоў на другі бок чыгункі, забраў ад дзядзькоў тое, што трэба і падышоў пад будынак станцыі. Мы ведалі, што калі да яго падыдзе немец, які прахаджваўся ўздоўж тae граніцы-чыгункі і ўвойдуць разам у будынак, то нам трэба перакінуць свой багаж, перайсці самі і чым хутчэй ад'ехаць. І вось гэтак адбыўся той нелегальны пераход граніцы.

У Прыкалесі жылі мы нядоўга. Ужо ў пачатку лістапада 1941 года пачаўся здзек над вёскамі, распаложанымі бліжэй Белавежскай пушчы. Солтыс Прыкалесі некалькі дзён раней даведаўся, што немцы хочуць вывезці вёску. Мужчынырайтліві ці не разабраць хат, хаця тых лепшых, і схаваць у хвайні. Некаторыя так і зрабілі. У малодшага маміна брата быў узведзены зруб новай хаты. Дзядзькі успелі разабраць яго, завеци ў лес і схаваць.

(працяг будзе)

Алена Анишэўская

Ратаваца моцнымі ды згуртаванымі⁽²⁾

Уладыслаў Сэрафін, госьць V Ваяводскага з'езда Звязу сялян, гурткою і сялянскіх арганізацый у Беластоку, седзячы за сталом презідыму, не мог адварваца ад сотовага тэлефона. Непакоіл яго, між іншым, фірмы, якія хоцуць супрацоўнічаць з ягонай арганізацыяй, таму што гэта прыносяць карысць перш за ўсё ім, а і сялянам таксама.

Chlop potęga jest, i basta! — хацелася б такое пачуць і цяпер. Арганізацый шмат, і кожная хоча добра для сваіх сяброў, для сельскай гаспадаркі, і ўвогуле краіны, якую *хлоп* кармі і абараняў. І працягваюцца найлепшыя традыцыі. Хоць бы „кулак”, якія арганізаваліся амаль 140 гадоў тому. Сёння гэтых гурткоў — 29 тысяч (мільён членаў), а кожны — юрыдычная асоба. У іх структурах — гурткі сялянак (Koła Gospoduy Wiejskich). На хвалі рэструктурызацыі ўсія гаспадаркі краіны, на авечым табунным бегу да бышчам бы Еўропы дамарослыя эканамісты (якія, як Бальцаровіч, добра адчуваюць сябе пры кожнай уладзе, левых ці правых, і пры кожным презідэнце) кінуліся разваливаць ўсё тое, што пахла калектывізмам і „камунай”. Страцілі на гэтым сельгасгурткі, паколькі сталі ім „рэструктурызаваць” (ліквідаваць) СКРы, машины базы. Нармальная Еўропа, напрыклад Францыя ці Нямеччына, развіваюць у сябе калектывную, кааператыўную сельскую і пераапрацоўчую гаспадарку. СКРы размантаваліся часам нейкім чудам — як, напрыклад, у Нараўцы, калі аб будучыні супольнай маёмесці вялікай групі гаспадароў вырашыла жменька, якія і цяпер мае з таго карысць (а трэба было ў класі 25-пракцэнтны ўзнос, — гэта ў свой час былі „два добрыя свінчы”). СКРы засталіся без дапамогі, без ведаў як ратаваца. Настаў быў такі час, калі самыя „кулкі”, і ўвогуле ўсе іншыя сялянскія арганізацыі — галінавыя прафсаюзы, „Салідарнасць” індывідуальных сялян, „Самаабарона” А. Лепера, выкарыстаўшы ўсе магчымыя спосабы размоў з кіраўніцтвам краіны, цераз розныя „пакты” ды „пакеты” прапаноў для сельскай гаспадаркі, якія мелі ратаваць тое, што яшчэ можна ўратаваць, вывелі людзей на дарогі. Сам селянін не мае часу на паперы, на тыя ПДВ (VAT), і нават са́мы з іх вучоны адчувае разгубленасць у пераастаючай яго сілы крызіснай сітуацыі. Кожны чарпаў бы з кішэні селяніна! Па польскай вёсцы крочыць прывід ненідзы. І сапраўды неабходна як-небудзь яднаща, каб загаварыць адным голасам, памагчы сабе. А дзеянні звязу павінны быць таксама паспяховыя, прафесійныя, выкарыстоўваючы ўсе магчымасці дзеля стварэння механізмаў у бюджэце дзяржавы для праправы стану польскай сельскай гаспадаркі. Неабходная таксама рэгіяналізацыя сельскагаспадарчай палітыкі.

Краёвая ўправа звязу стварыла дарадчыя органы — Навуковую раду (у якой працуе 28 прафесараў), Гаспадарчую раду (100 шэфоў СКРаў). Прафсаюз гэта не толькі „простыя сяляне”, але і цэлы атрад прафесіяналаў-навукоўцаў, аппарат

(48 сарганізаваных рэгіянальных звязаў), 400 штатных мерытаратычных работнікаў. У апошніх гадах не вельмі ўдала карыстаўся ён гэтай структурой. А на ўзору паветаў магчымая вельмі эфектыўная дзейнасць, калі ўлады мусяць лічыцца з сялянамі (як, напрыклад, у Барташыцах і Тчэве, дзе прадстаўнікі сялян, падтрыманыя на выбараў грамадскасцю, могуць канкрэтна змагацца за справы выбаршчыкаў). У палітыцы няма сантиментаў. Трэба пільнаваць дзяржаўны бюджет — можа пра гэта сказаць Ул. Сэрафін, селянін з поўдня Польшчы, які стварае і падпісвае „пакты”, і асабліва свядомы ён „палітычнай ігры”, а таксама ігры на настроях грамадзян. Хто мае ўладу, гэтак і паказвае рэчаіснасць: вось сяляне высыпаюць замежнае збожжа, вось не даюць праезду іншым спяшаючым да канструктыўнай працы грамадзянам, вось дамагаюцца інтэрвенцыйных скучаў іх прадуктаў, а гэта, як вядома, адмоўна паўплывае... на агульнакраёвую гаспадарку. І ўсё можа разыграцца на наведанні рэальных фактав. І выглядзе быццам так, што няўдзячныя сяляне, якім з бюджэту „даюць” жа ж тыя 0,2% (200 млн. зл.), стаюць супраць улады, свайго „ворага”, які мае права ў сваю абарону высласць супраць іх сваіх іншых узброенных грамадзян. А неабходны націск на іншыя абшары — на змены, якія кіруюць рынкавымі цэнамі, інструменты эканамічныя, паніжэнне коштав прадукцыі, даступнасць да таннага абсталявання. І ўсведамленне таго, што гэта такое розныя праграмы, напрыклад, SAPARD (на ўсю Польшчу гэта 100 млн. зл., на ўвядзенне таго пайшоў ужо 1 мільярд зл.; выдалі ўжо 9 зл., каб атрымаць 1 зл.)...

А хто ж гэта так ўсё звяноў да краёвага старшыні? Фірма DAEWOO. Праз дамову з вытворцам ЗСГіСА знізу рынковую цену ягоных аўтамашын. Легкавік каштаваў для сялян-членаў прафсаюза на 5 тыс. зл. танней, грузавы — на 10 тыс. зл.: усяго прадалі 6,5 тыс. машын у краіне. Пытаеце, хто меў на гэта грошы?.. А цяпер фірма звоніць, хоча прадаў жыць дамову, бо... машыны перасталі прадавацца. А тут і з „Фіатам” можна падпісаць карысную дамову. Гэта таксама даход і для звязу. Ад 26 сакавіка — размеркаванне трактароў „трыштатак” фірмы „POLMOT-AGRA” (на 29 тыс. зл. для сялян); больш за 50 тыпав машын можна набыць танней на пасведчанне, што пакупнік — член сельгасгурткоў. Удалосць панізіць цэны на азотны ўгненні, ад 10 красавіка на 15 гр. будзе таннейша дызельнае паліва... Працуеща над тым, каб у кожнай гміне прыстроіць інтэрнэтавую канцоўку, і таксама і гэтым спосабам навучаць інфармаваць, збіраць інфармацыі, таксама і з біржы оптавага рынку, усталёўваць контакты ўсія арганізацыі, пасрэдніцтва працы (для найлепшых вучняў сельскагаспадарчых школ). Значыць, не толькі размовы пра прыярытэты і стваранне дакументаў дзеля ратавання сельскай гаспадаркі, а канкрэтная праца на месцах.

Міра ЛУКША

Сабак трэба шанаваць

Гэта га сабаку, прыгаворана на доўгія пакуты і смерць, знайшоў у лесе каля Орлі аўтар донісу. Дзякуючы яму бедалага трапіў да добраага апекуна.

Сабакі — першыя жывёлы прыручаныя чалавекам. Спадарожнічаюць яны людзям з эпохі мезаліту. Вясковыя дварнікі пільнуюць гаспадараў, гарадскія пакаёвыя сабакі выконваюць дэкаратыўную ролю. Верныя чалавеку жывёлы часам пападаюць у няласку сваіх уладальнікаў — падвяргаюцца катаванням, выганяюцца. Бяздомныя сабакі дзячэюць і становяцца небяспечнымі для атачэння.

У Беластоку бяздомнымі сабакамі займаецца Прывулак для жывёл „Азыль”. Паводле яго загадчыка Францішка Пет-

шыкоўскага, бяздомных сабак цяпер больш па вясковых гмінах, чым у самым Беластоку. Прывулак часам аказвае паслугі гмінам, асабліва Бельску і Гайнайцы. Кошт адлюбу аднаго сабакі — 300 зл., а ўтрымання яго ў прывулку — 350 зл. месячна. Праз прывулак штогод праходзіць да тысячы сабак, з таго ліку 40% падвяргаюцца ўтаназії. Астатнія трапляюць да новых гаспадароў. Загадчык прывулку заклікае, каб сабак не трактаваць як цацак. Іх не трэба любіць, адзначае, толькі шанаваць.

Тэкст і фота Міхала Мінцэвіча

Ці будзе вада?

Гміна Нарва з'яўляецца адной з найбольшых і заадно найбяднайшых гмін Гайнайскага павета. Адным з большых прадпрыемстваў з'яўляецца „Пронар” у Нарве, сельскагаспадарчы кааператыў „Рольмак” у Макаўцы і некалькі меншых прадпрыемстваў — кравецкае ў Трасцянцы, вытворчасці ацяпляльных печак у Нарве ды некалькі сталярскіх прадпрыемстваў, дзе працујуць па некалькі асоб.

Войтам гміны з'яўляецца Якуб Садоўскі, які стараецца, каб усім жыхарам жылося лепш. У мінульым годзе купіў ён ад сельскагаспадарчага кааператыва водападпорную ўстаноўку ў Іванках, адрамантаваў яе і дакупіў каля яе зямлі. Гэты гідрафор забяспечыць вадой усе вёскі, якія знаходзяцца на правым беразе ракі Нарвы ад Адринкоў да Пухлаў.

У студзені г.г. войт гміны арганізуе вясковыя сходы ды пераконваў жыхароў да пракладкі водаправода. Усім вядома, што вады ў сялянскіх калодзе-

жах усё меншае і калі будуць сухія леты то, магчыма, цераз некалькі гадоў у калодзежах можна будзе перахоўваць... бульбу. 31 студзеня г.г. адбыўся вясковы сход у Бялках. Войт гміны Я. Садоўскі расказаў аб прыблізных коштах пракладкі водаправода ды іншых працаў, якія вяліся ў Нарваўскай гміне ў час яго знаходжання на пасадзе войта. Трэба тут падкрэсліць, штовой спраўляецца са сваёй працай добра, толькі што на працягу аднаго года немагчыма ўсе запланаваныя працы выкананы з прычыны недахопу фінансавых сродкаў, а і населніцтва гміны бяднее з году ў год. У вёсцы Бялкі 13 асоб адразу згадзіліся на пракладку водаправода, астатнія задумваюцца ды хоцуць яшчэ парайца са сваімі дзяцьмі, якія жывуць у Беластоку. Трэба тут сказаць, што на пастаўку вады ахвотна згадзіліся якраз тая, якіх бацькі на вёсцы паўміралі, а яны жывуць у горадзе і прыязджаюць у вёску толькі ўлетку.

Мікалаі Лук'янюк

Хто раслумачыць?

У аддзяленні Беластоцкага ЗУС па вул. Млыновай штодзень паступае ад пенсіянераў шмат заяў, накіраваных у Акруговы суд працы і сацыяльнага страхавання, у якіх патрабуецца пераацэнка пенсіі за 1996 год. У аргументаціі згадваецца, што пераацэнка праводзілася ў 1996 годзе паводле паказычы 15,2%, калі ў сапраўднасці павінен прымяніцца каэфіцыент 22,4%. Я паспрабаваў высветліць гэту справу ў Беластоцкім ЗУСе. Калі запытаў, ці варта падаваць заяву ў суд, мне адказалі: „Многія пішуць, але ніякай пе-

раацэнкі не будзе, бо няма грошай. Суд і раней адхіляў такія іскі”.

Што ж можна сказаць наконт пераацэнкі? Па майі думцы, магла бы пацівіцца ёю Краёвая рада пенсіянераў, якая павінна падаць заяву ў адпаведны орган дзяржаўнай адміністрацыі (як гэта зрабіла з вугальным пайком для чыгунчнікаў у 1997 годзе). Адтоль трэба спадзявацца сапраўднага адказу. Бо пісанне паасобных заяў у суд, гэта лішняя затраты часу як для пенсіянераў, так і для працаўнікоў ЗУС і суда.

Уладзімір СІДАРУК

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10 (kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Europa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Afryka — 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70 (100,00). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

Niva

ТЬДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрес рэдакцыі: 15-959 Бяласток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк. Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская. Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан. Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук. Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok. Tekstów nie zamówionych redakcją nie zwraża. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności. Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na III kwartał 2001 r. upływa 5 czerwca 2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na III kwartał

2001 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00.

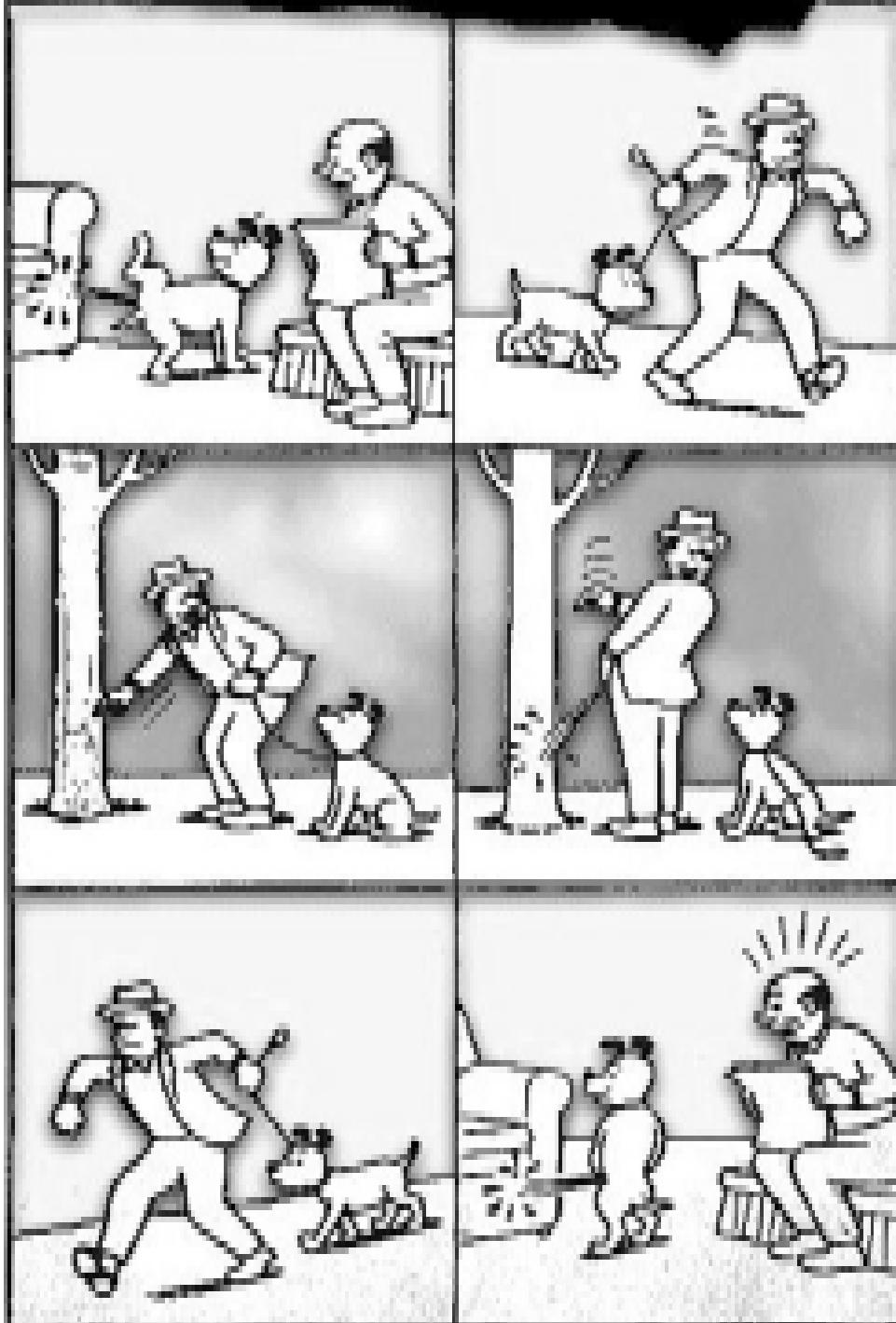
Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajojowej Dystrybucji Pras, ul. Towarowa 28,

00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Od-

dział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

Ніўка

Як сабаку прывучыць да хаты?

Двухлітарная крыжаванка

1	2	3	4
	5	6	
7	8	9	
10			
11		12	13
	14	15	
16	6	17	4

між Барселонай і Сарагосай, 11. бадзяга, 13. хімічны элемент н-р 48, 14. Ва-сіль, пасляваенны гайнаўскі беларускі асветны дзеяч, 15. левы прыток Волгі.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літа-ры з пазначаных курсівам палёў. Ся-род чытачоў, якія на працыгру месяца да-шлюць у рэдакцыю правільнныя ра-шэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 8 нумара

Гарызантальна: ікра, мазут, тормаз, Амур, вотум, асвета, муҳаедка, Элгар, Кампінас, Балтымар, чалма, барбaryс, бабіна, Кіёта, дзік, біруза, кафля, Маас.

Вертыкальна: Сафокл, Рувума, Камчатка, атрад, трава, Барту, Мур-чысан, скупшчык, Эмба, Голь, анёл, Осла, Аргаліда, асілак, матэль, тапір, бізун, Радам.

Рашэнне: **Рабі пільна, то і дома будзе Вільня.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Яў-гену Барэлю** з Ваўкавыска і **Юрасю Сцяпанаву** з Віцебска.

Сталічны „падрыў”

Якая жанчына не любіць камплімен-тай! Адна адкажа, што няма такое, ін-шая пакрыўдзіцца. Чаму? Бо камплі-мент папахвае падлізіцтвам ды пэўнай долія няпрауды. Абсалютнай прыгажу-ні кампліменты непатрэбныя, а нават смешаць яе пахвальныя заўвагі пра ей-ныя несумненна прыгожы ножкі-воч-кі. То ж яна не сляпая! А калі звычай-най бабе скажаш камплімент (звычай-най, з нейкай маленькай заганай або непрыкметнай прыгажосцю), кабета пад-азронама можа паглядзець на камплімен-туочага, а нават і адрезаць не зусім прыхільнім словам. Значыць, ніколі невядома, які будзе вынік вашае кампліментацыі прыгожага полу. Ды, зреш-ты, кожная халера знойдзе свайго ка-валера-аматара. Як не цвярозага, дык са злёгку зацымённым алкаголем вокам. А калі яна здаецца яму моцна прынад-най, дык такі мужчына адразу дурэе, траціць галаву нават у гарадскім тран-спарце, на вачах у дзесятка людзей. А людзі тыя — хто ўдае, што не бачыць-не чуе, іншыя цешацца як дзеци з наго-ды такавання неаперанага турухтана, падсмейваюцца, асабліва ў выпадку дысгармоніі паміж ім і выбраным да падчэпкі аб'ектам.

На гэты раз у Мінску ў Дзень смеху наша сяброўка Рымка Кашлучанка, на мой погляд, апетытная з выгляду (веда-еце, пэўна, што маю на ўвеце як стары ды вонкі амант ды франт) зноў нар-валася на сваіх аматараў. Прысягае, што абодва тым разам былі цвярозыя. Але я, быўшы не раз у сталіцы Белару-сі, не вельмі ў гэта веру. Падвесілася Рымка на петлю ў аўтобусе, задумалася, кі-ваецца, ды раптам адчула, што хтосьці да яе дакранаецца, палка ў яе ўзіраец-ца, значыць, моўкі яшчэ камліментуе, па-савецку, ды шчыра. Дзядзька ня-брыдкі, але ж гарачы крыху завельмі, нават як на Рыміны патрэбы. Дзядзька

з кожнай хвілінай разаховчваўся, і сло-вам стаў ціхім ды настойлівым камплі-ментаваць нашу Рыму. „Ну, чаго вы вы-рачыліся на мяне як вол на маляваныя вароты!” — Рымка рашыла адпужаць яго моцнай беларускай фразай. З вы-датным вынікам — дзядзька, пасля аг-лушальнага смеху публікі, збег, а Рымка, прыняўшы позу пераможцы, на наступ-ным прыпынку з гонарам пакінула аў-тобус н-р 57.

З другім аматарам не пайшло так проста. Гэты быў не такі элегантны, як першы, учапіўся за Рыміну ручку, і пры-знаўся:

— Я ў вас зразу ўлюбіўся! Вы праста прэлесьць!

— Усе мяне кахаюць, апрач Лука-шэнкі! — буркнула Рымка, а суседзі, што панаставялі вуши, шаражнуліся ўбок, усё ж, вушэй не стуліўшы (як раней бы-вала пры ўспаміне пра яго). Рымка паду-мала, што зноў трэба будзе папалохаць непрыемнага ёй абштыфіканта роднаю мовай. Ды гэта не так проста!

— У міня прасьціны чыстыя, ідзём у госьці, — не адставаў дзядзька.

— А папрасаваныя? — пацікавілася Рымка, і, каб накіраваць увагу сівога падчэпніка на іншае, запыталася:

— А дзе вы працуеце?

— На заводзе халадзільнікаў. Ну, пайшлі, у хаце прыбраў, у халадзільні-ку ў міня віно...

— Як вам не сорамна, зачапаць пры-стайную жанчыну такімі пралановамі!

— Віно харошае. Не пажалееш. А, можаць быць, часу ня маеш, то адрас свой дай, стрэцімся.

— Я еду ў тэатр! — зараўла Рымка. — На сатырычную праграму ў Дзень смеху!

А адрас вам не дам, бо за мяжой жыву!

— Я так і слышу, што пані пшэнкаець!

— ацаніў Рымін аматар яе старанні ад-

папалохаць яго роднай мовай.

Вандал АРЛЯНСКІ

Рок-гіт-парад РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 18.00 на хвалях Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць уздел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае пралановы можаце да-сылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнага-роды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальным выпускі рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інформацыя, колькі песня набрала ач-коў у плебісцыце.

30 выпуск, 24-03-2001 г.

1	1	110	Ріма, „Прывык”
2	2	93	Кардон, „Званы”
3	4	78	Н.Р.М., „Мы живем някепска”
4	11	77	Ріма, „Водка”
5	7	65	Р.Ф. Брага, „Не гавары”
6	12	64	Р.Ф. Брага, „Паўночны блюз”
7	14	54	Н.Р.М., „Катуй-ратуй”
8	10	53	Р.Ф. Брага, „Рэчанька”
9	17	52	Н.Р.М., „Целяпаты”
10	8	51	Я нарадзіўся тут, „Я нарадзіўся тут”
11	5	47	Ріма, „Дакуль мы будзем”
12	7	42	Н.Р.М., „Катлет-матлет”
13	9	41	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
14	3	39	Н.Р.М., „Паветраны шар”
15	19	38	Гоман, „Беларусачка”
16	20	37	Н.Р.М., „Песня пра каханне”
17	—	36	Алесюкі, „Беларусачка”
18	—	35	Н.Р.М., „Дзед Мароз”
19	—	34	Кардон, „Айчына”
20	—	33	Камелот, „Дудар”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаецца прызначыце 10 балаў, 2 пес-ні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.